

VAĐENJE I UKLANJANJE PODRTINA I POTONULIH STVARI PREMA PRIJEDLOGU ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA POMORSKOG ZAKONIKA IZ 2018.

Dr. sc. VESNA SKORUPAN WOLFF*

UDK 347.799.2
656.085:347.79(094.4)(497.5)
627.765:347.79(094.4)(497.5)
DOI 10.21857/9e31lhk3m
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 17. 12. 2018.
Prihvaćeno za tisak: 16. 1. 2019.

Novelom PZ-a iz 2013. godine sustavno i cjelovito uređeni su instituti vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari. Primjenom zakonskih odredbi u petogodišnjoj praksi određena zakonska rješenja pokazala su se manjkavima, a neka neodgovarajućima. Pored toga, nakon što je Hrvatska postala stranka WRC-a potrebno je provesti cjelovitu implementaciju WRC-a u PZ. Zbog tih razloga pristupilo se izradi prijedloga izmjena i dopuna glave VI. dijela VIII. PZ-a koja normira vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari. Cilj ovog rada je prikazati i obrazložiti predložene izmjene i dopune PZ-a koje se odnose na institute vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari te uz svaku objasniti njezin cilj i učinak. Prije analize svakog pojedinog prijedloga izmjene i dopune tumače se zakonska rješenja za taj institut ili pravno pitanje de lege lata te se ukazuje na razloge zbog kojih je potrebno derogirati ili novelirati određenu zakonsku odredbu. Autorica zaključuje da novi zakonski prijedlozi predstavljaju unaprjeđenje postojećih zakonskih rješenja. Smatra da će novelirane odredbe kada stupe na snagu pružiti odgovarajući pravni okvir za učinkovitije postupanje s podrtinama i potonulim stvarima te plovnim objektima ostavljenima na kopnenom dijelu pomorskog dobra.

Ključne riječi: Pomorski zakonik; Međunarodna konvencija o uklanjanju podrtina, Nairobi, 2007. (WRC); uklanjanje; vađenje; podrtina; potonula stvar.

* Dr. sc. Vesna Skorupan Wolff, znanstvena savjetnica, Jadranski zavod Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Augusta Šenoa 4, 10000 Zagreb, e-mail: vesnas@hazu.hr.

1. UVOD

Pomorske države u pravilu u svojim nacionalnim zakonodavstvima predviđaju određeni sustav pravila koja se odnose na vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari.¹ Riječ je o normama pretežno uprave prirode, ali i imovinskopravne kada se radi o pitanjima prestanka i stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima, založim pravima, odgovornosti za štete koje mogu nastati u vezi s podrtinom ili potonulom stvari ili njihovim vađenjem ili uklanjanjem, odgovornosti vlasnika za troškove obveznog uklanjanja podrtina ili potonulih stvari i sl.

Najvažniji ciljevi zakonskog normiranja ovih instituta su da se kroz adekvatnu pravnu regulativu vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari pridone-se: višem stupnju sigurnosti plovidbe; zaštiti od onečišćenja; funkcionalnom iskorištavanju akvatorija, luka i kopnenog dijela pomorskog dobra od strane tijela koja upravljaju lukom odnosno kopnenim dijelom pomorskog dobra. Također, jedan od ciljeva je stavljanje u funkciju onih podrtina i potonulih stvari koje imaju određenu preostalu vrijednost.

Obvezno uklanjanje podrtina i potonulih stvari izvršava se po naredbi i pod nadzorom obalne države ili ih neposredno poduzima nadležno državno tijelo. Zakonske odredbe ovdje imaju osnovnu svrhu pružiti mandat nadležnim javnim vlastima (u nas su to lučke kapetanije i ministarstvo nadležno za poslove pomorstva) da poduzimaju široki spektar mjera za uklanjanje podrtina i potonulih stvari koje predstavljaju opasnost. Znači, pravila koja se odnose na obvezno uklanjanje podrtina i potonulih stvari prije svega proizlaze iz interesa pomorskih država, tj. njihove odgovornosti i brige o očuvanju sigurnosti plovidbe te zaštiti morskog okoliša kada je riječ o plovnim putovima i morskim prostorima pod njihovom jurisdikcijom. U tom kontekstu načelno je primarna obveza vlasnika, a krajnja odgovornost obalne države da se opasne podrtine i potonule stvari lociraju, označe i uklone ili unište radi prevencije mogućih daljnjih pomorskih nesreća.² Zbog toga su posljednjih dvadesetak godina obalne

¹ Poredbenu analizu uređenja uklanjanja i vađenja podrtina i potonulih stvari u drugim nacionalnim zakonodavstvima vidjeti u radu: Skorupan Wolff, Vesna; Padovan, Adriana Vincenca, *Kritika važećeg i prijedlog novog pravnog uređenja vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari*, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 51 (2012), br. 166, str. 11-77.

² Padovan, Adriana Vincenca; Skorupan Wolff, Vesna, *Pomorskopравни institut uklanjanja podrtina – konceptijska razmatranja i kritika pravnog uređenja u hrvatskom pomorskom pravu*, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 50 (2011), br. 165, str. 118.

države znatno postrožile svoje propise o uklanjanju podrtina.³ U skladu s time nacionalni zakoni općenito proširuju javne ovlasti i propisuju ovlaštenja javnim vlastima da interveniraju na najefikasniji i najbrži način da se opasna podrtina ili potonula stvar ukloni vodeći pri tome računa o prirodi opasnosti. Uz propisivanje intervencijskih mjera u svezi uklanjanja podrtina i potonulih stvari posebno je važno zakonom urediti učinkovit i efikasan sustav naplate troškova lociranja, obilježavanja i uklanjanja. Nužno je precizno koncipirati odredbe o odgovornosti vlasnika za spomenute troškove. Pored toga, jednako su važne i preventivne mjere od kojih je najvažnija ona kojom se definiranoj skupini pomorskih objekata nameće dužnost pružanja dokaza o sklopljenom osiguranju radi pokrića troškova lociranja, označavanja i uklanjanja podrtine. Radi učinkovitosti postupka naplate troškova obveznog uklanjanja potrebno je propisati da je država ovlaštena namiriti svoju tražbinu iz prodajne cijene podrtine ili potonule stvari ako vlasnik ili njegov osiguratelj ne podmiri sve troškove uklanjanja.⁴ Pravna pitanja koja se odnose na uklanjanje podrtina unificirana su na međunarodnoj razini donošenjem 2007. godine Međunarodne konvencije o uklanjanju podrtina, Nairobi, 2007. (u nastavku WRC) koja je na snazi u Republici Hrvatskoj od 11. listopada 2017.⁵

Za razliku od uklanjanja koje se odvija po nalogu javnih vlasti, vađenje atribuirira dobrovoljnost, a to znači da se zakonskim normama kojima se uređuje vađenje uređuju pitanja tko može vaditi podrtinu i potonulu stvar, koje je korake u upravnom postupku ta osoba dužna poduzeti da bi imala pravo vaditi podrtinu ili potonulu stvar te koja su ovlaštenja upravnih tijela u tome postupku. Adresati normi koje se odnose na vađenje podrtina i potonulih stvari su njihovi vlasnici odnosno druge ovlaštene osobe te pošteni nalaznici koji se pod zakonom propisanim uvjetima mogu naći u ulozi osoba koje vade podrtinu ili potonulu stvar te postaju njezini vlasnici. Normama koje reguliraju institut vađenja podrtina i potonulih stvari reguliraju se odnosi između spomenutih adresata i upravnih tijela koja odobravaju i nadziru postupak vađenja podrtina i potonulih stvari. Zakonom se u okviru ove materije normama stvarnopravne prirode uređuju po-

³ Gold Edgard, *GARD Handbook on P & I Insurance*, 5th Edition, Assuranceforeningen Gardgjensiding, Arendal, 2002., str. 197., prema *ibid*, str. 118.

⁴ Skorupan Wolff, Padovan, *Kritika važećeg i prijedlog ...*, *op. cit.* bilj. 1, str. 74.

⁵ Republika Hrvatska je pristupila ovoj međunarodnoj konvenciji uz deklaraciju da će ju primjenjivati na državnom području, uključujući i teritorijalno more. Vidi Zakon o potvrđivanju Međunarodne konvencije iz Nairobija o uklanjanju podrtina iz 2007. godine, Narodne novine br. 3/2017. Vidi također <http://www.imo.org/en/About/Conventions/StatusOfConventions/Documents/Status%20-%202017.pdf>, stranica posjećena 3. prosinca 2018.

sebni slučajevi prestanka i stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima.⁶ Norme koje uređuju vađenje podrtina i potonulih stvari uključuju i norme obveznopravne prirode koje govore o odnosu odgovornosti za štetu prilikom vađenja potonulih stvari i podrtina te izvanugovornoj odgovornosti za štetu nastalu zbog neizvađene podrtine ili potonule stvari.⁷

Pomorskim zakonikom (u nastavku PZ)⁸ cjelovito su uređeni instituti vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari. Međutim, nakon petogodišnje primjene zakonskih odredbi u praksi pokazalo se da je pojedine odredbe nužno izmijeniti ili dopuniti. Ovaj rad posvećen je prikazu i analizi onih zakonskih rješenja koja se noveliraju. U radu se obrađuju zakonski prijedlozi sadržani u Prijedlogu zakona o izmjenama i dopuna Pomorskog zakonika, prvo čitanje P.Z.E. br. 421 - predlagateljica: Vlada Republike Hrvatske (u nastavku Prijedlog novele PZ-a, 2018.)⁹ koji se odnose na dio VIII., glavu VI. Vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari. Izradi nacрта Prijedloga novele PZ-a, 2018. prethodili su pripremni radovi koje je provodila Radna podskupina za podrtine koju je osnovao Ministar, a koja je djelovala pod predsjedanjem doc. dr. sc. Adriane Vincence Padovan.¹⁰ U okviru Radne podskupine provedena je analiza pozitivnopravnog okvira za uklanjanje i vađenje podrtina i potonulih stvari. Radi preciznog utvrđivanja koje zakonske odredbe u praksi predstavljaju poteškoće u primjeni te koja pitanja nisu uređena ili bi trebala biti drugačije normirana Radna podskupina je prikupila komentare Ministarstva, lučkih kapetanija, odvjetnika i drugih subjekata koji se u praksi bave operativnim poslovima vezanim uz ovu materiju i primjenjuju zakonske odredbe u praksi. Pristupilo se analizi onih zakonskih

⁶ O stvarnopravnim pitanjima u vezi prestanka i stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima u radu: Skorupan Wolff, Vesna; Padovan, Adriana Vincenca, *Osobitosti prestanka i stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima, Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 54 (2015), br. 169, str. 89-143.

⁷ Detaljno o pitanjima koncepcijske prirode u vezi instituta uklanjanja i vađenja podrtina i potonulih stvari i srodnih instituta kao što su spašavanje i nalaz stvari u moru u radu: Padovan, Skorupan Wolff, *Pomorskopравни институт уklanjanja podrtina – koncepcijska razmatranja...*, *op. cit.* bilj. 2, str. 117-163.

⁸ Narodne novine br. 181/2004, 76/2007, 146/2008, 61/2011, 56/2013, 26/2015.

⁹ Na 9. sjednici Hrvatskog sabora 12. listopada 2018. donesen je zaključak da se prihvaća Prijedlog zakona. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja upućeni su predlagatelju radi pripreme Konačnog prijedloga zakona (90 glasova "za", 3 "protiv", 4 "suzdržana"): <http://www.sabor.hr/prijedlog-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-pomorskog->, stranica posjećena 10. prosinca 2018.

¹⁰ Radna podskupina je osnovana odlukom Ministarstva mora, prometa i infrastrukture Republike Hrvatske, Klasa: 011-01/16-02/117, Urbroj: 530-03-2-1-2-17-2 od 1. veljače 2017. Autorica ovog rada je član te Radne podskupine.

rješenja koja u praksi predstavljaju poteškoće u primjeni te koja se čine dvojbenima. Respektirani su i rezultati znanstvenih radova te zakonski prijedlozi *de lege ferenda* koji su formulirani kao rezultati znanstvenih ekspertiza.¹¹ Nakon opisanih sveobuhvatnih i temeljito provedenih pripremnih radova, Radna podskupina izradila je zakonske prijedloge *de lege ferenda*. Ministarstvo je iste usvojilo i izradilo Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Pomorskog zakonika koji je u vrijeme pisanja ovog rada u postupku donošenja (*supra* bilj. 9).

U ovom radu se prije analize svakog pojedinog prijedloga izmjene ili dopune zakona prikazuju i tumače zakonska rješenja *de lege lata* toga istog pravnog pitanja ili instituta. Nakon toga ukazuje se na manjkavosti ili nedostatke pojedinih zakonskih rješenja čija izmjena i dopuna se predlaže, a koji su uočeni u petogodišnjoj primjeni zakona u praksi. Slijedi tumačenje i komentar izmijenjenih i dopunjenih odredbi Prijedloga novele PZ-a, 2018., a uz svaku izmjenu ili dopunu zakona opisuje se njezin cilj i učinak. Zbog preglednosti te cjelovitog uvida u prijedloge izmjena i dopuna pojedinih zakonskih odredbi na svim mjestima na kojima se govori o prijedlozima zakonskog teksta navodi se pročišćeni tekst pojedine odredbe koja se mijenja ili dopunjuje, a unutar toga teksta podebljanim slovima su označeni novelirani dijelovi.

2. DEFINICIJE POJMOVA KOJE SE NOVELIRAJU

2.1. Podrtina

De lege lata pojam podrtine u PZ-u definiran je po uzoru na WRC¹² i uključuje sve potonule ili nasukane plovne ili plutajuće objekte ili bilo koji dio potonulog ili nasukanog plovnog ili plutajućeg objekta uključujući svaki predmet koji se nalazi ili se nalazio na tom objektu, svaki predmet koji je nestao u moru s plovnog ili plutajućeg objekta i koji je nasukan, potonuo ili ostavljen da pluta ili plovi ili plutajući objekt koji će uskoro potonuti ili se nasukati, ili se to opravdano može očekivati, ako još nisu poduzete učinkovite mjere radi pomoći tom objektu

¹¹ Neki od zakonskih prijedloga *de lege ferenda* prikazani su i obrađeni u znanstvenom radu: Padovan, Adriana Vincenca; Skorupan Wolff, Vesna, *Zakonska rješenja de lege ferenda za napuštena plovila u marinama*, Barbić, J. (ur.), *Pravni okvir za luke nautičkog turizma*, knjiga 42, Nakladnički niz: *Modernizacija prava*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2018., str. 137-163.

¹² O tumačenju pojma podrtina iz WRC: Skorupan Wolff, Vesna; Petrinović, Ranka, *Međunarodna konvencija o uklanjanju podrtina*, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 47 (2008), br. 162, str. 109-134.

ili drugoj ugroženoj imovini.¹³ Prilikom razmatranja dosega pojma podrtina iz PZ-a problematizirano je pitanje uključuje li pojam podrtina i plovne i plutajuće objekte dok su u gradnji. Isticano je stajalište da formalnopravno gledano prema nomenklaturi iz PZ-a plovni i plutajući objekti dok su u gradnji nisu uključeni u definicije plovnog objekta i plutajućeg objekta.¹⁴ Stoga se u praksi kao dvojbena pokazalo pitanje može li se pojam podrtina iz PZ-a tako ekstenzivno tumačiti da on uključuje i navedene pomorske objekte dok su u gradnji. To pitanje prelazi okvire isključivo teorijske kontemplacije jer je praktično moguće da dođe do pomorske nesreće u kojoj sudjeluje primjerice brod u gradnji koji je na pokusnoj vožnji ili koji je porinut u more ili plovni ili plutajući objekt u gradnji dok je u teglju, pa se otvara pitanje primjene odredbi o vađenju i uklanjanju i na plovne i plutajuće objekte dok su u gradnji.

Tumačenjem WRC-a može se zaključiti da postoje dvije bitne komponente pojma podrtina, prva je da je podrtina nastala nakon pomorske nesreće, a druga je da je riječ o plovnom ili plutajućem objektu.¹⁵ Prema WRC-u plutajuće platforme isključene su iz polja primjene samo ako su za vrijeme pomorske nesreće bile postavljene za istraživanje i gospodarsko iskorištavanje ili proizvodnju mineralnih resursa s morskog dna. Međutim, ako se radi o plutajućoj platformi koja se u trenutku pomorske nesreće nalazila u teglju, odnosno koja nije bila stalno privezana i usidrena na moru radi istraživanja, bušenja i eksploatacije podmorja, i ona je prema WRC-u obuhvaćena pojmom podrtine. Analogno tome može se smatrati da su pojmom podrtine obuhvaćeni i svi plovni ili plutajući objekti u gradnji kada plove, primjerice brod u gradnji na pokusnoj vožnji ili u teglju. Pojam podrtine iz PZ-a sastavljen je po uzoru na WRC, pa bi za tumačenje pojma podrtina iz PZ-a trebalo vrijediti sve gore navedeno.

Međutim, radi otklanjanja opisane dvojbe oko tumačenja, a u interesu pravne sigurnosti, Prijedlogom novele PZ-a, 2018. predlaže se dopuniti definiciju poj-

¹³ Članak 840.a stavak 1. PZ-a.

¹⁴ Plovni objekt jest pomorski objekt namijenjen za plovidbu morem. Plovni objekt može biti brod, ratni brod, podmornica, jahta ili brodica (članak 5. stavak 1. točka 3. PZ-a). Plutajući objekt jest pomorski objekt stalno privezan ili usidren na moru, koji nije namijenjen za plovidbu (npr. plutajući dok, plutajuće skladište, plutajući restoran, plutajuća elektra-na, pontonski most, pontonska marina i sl. (članak 5. stavak 1. točka 13. PZ-a). Brod u gradnji jest gradnja broda od trenutka polaganja kobilice ili sličnog postupka gradnje do trenutka upisa u upisnik brodova (članak 5. stavak 1. točka 29. PZ-a).

¹⁵ Definicija podrtine iz WRC-a govori o brodu, međutim, brod je posebno definiran i za potrebe te konvencije brod jest brod za pomorsku plovidbu bilo koje vrste, a uključuje hidroglisere, aeroglisere, podvodna plovila, plutajuće pomorske objekte i plutajuće platforme (članak 1. stavak 2. WRC-a).

ma podrtina na način da se u opseg pojma uključe i plovni i plutajući objekti dok su u gradnji. Znači, predlaže se u članku 840.a stavku 1. dodati novu točku f) koja glasi: **“Pojam podrtina odnosi se na plovne i plutajuće objekte dok su u gradnji.”** U definiciju su uključene sve gradnje plovnih i plutajućih objekata, a po logici stvari moraju biti porinuti u more jer podrtina nastaje kao posljedica pomorske nesreće, znači radi se o plovnim i plutajućim objektima u gradnji koji plove. Takva dopuna zakonske definicije u skladu je s pojmom podrtine iz WRC-a.

Ova zakonska novela zahtijeva da se novelira i članak 62. PZ-a na način da se propiše da i plutajući objekt te brod u gradnji koji plovi bruto tonaže 300 ili više mora imati svjedodžbu o osiguranju ili drugom financijskom jamstvu radi pokrivanja troškova lociranja, označavanja i uklanjanja podrtine u iznosu propisanom člankom 840.p PZ-a. Također, ta odredba treba se odnositi i na plutajući objekt te brod u gradnji bruto tonaže 300 ili više koji plovi, koji je u vlasništvu strane države, a koji nije pokriven osiguranjem ili drugim financijskim jamstvom, ako nema svjedodžbu države u kojoj je upisan da je vlasništvo države i da je njegova odgovornost pokrivena u granicama predviđenima u članku 840.p stavku 1. PZ-a.

Zbog toga se Prijedlogom novele PZ-a, 2018. predviđa izmijeniti i dopuniti članak 62. na način da se:

- mijenja stavak 7. i glasi: **“Domaći i strani plovni i plutajući objekt, uključujući brod u gradnji koji plovi, bruto tonaže 300 ili više koji namjerava uploviti u unutarnje morske vode, odnosno pristati uz odobalni objekt u teritorijalnom moru, mora imati svjedodžbu o osiguranju ili drugom financijskom jamstvu, radi pokrivanja troškova lociranja, označavanja i uklanjanja podrtine u iznosu propisanom člankom 840.p ovog Zakonika.”**
- iza stavka 7. dodaje se novi stavak 8. koji glasi: **“Odredba stavka 7. ovoga članka odnosi se i na plovni i plutajući objekt, uključujući brod u gradnji koji plovi, bruto tonaže 300 ili više, koji je u vlasništvu strane države, a koji nije pokriven osiguranjem ili drugim financijskim jamstvom, ako nema svjedodžbu države u kojoj je upisan da je vlasništvo države i da je njegova odgovornost pokrivena u granicama predviđenima u članku 840.p stavku 1. ovoga Zakonika.”**

2.2. Potonula stvar

Prema PZ-u pojam potonula stvar obuhvaća sve stvari koje nisu obuhvaćene pravnim pojmom podrtina iz PZ-a, a koje su potonule ili se nasukale u moru ili koje će uskoro potonuti ili se nasukati ili se to može opravdano očekivati, ako

još nisu poduzete učinkovite mjere radi njihovog spašavanja.¹⁶ Znači, prilikom sastavljanja zakonske definicije pojma potonule stvari vodilo se računa o tome da se definicija potonule stvari adekvatno suzi kako se ne bi preklapala s pojmom podrtina.¹⁷ Primjenom zakonskih odredbi u praksi uočeno je da je u pravni okvir koji regulira vađenje i uklanjanje potonulih stvari, pored stvari koje su potonule ili su nasukane ili onih koje plutaju, točnije onih koje će uskoro potonuti ili se nasukati, potrebno uključiti i one potonule stvari koje je more izbacilo na obalu. U praksi su brojni slučajevi odbačenih, izgubljenih i napuštenih stvari koje je more izbacilo na obalu i leže na pomorskom dobru, a koje nisu dijelovi i ne potječu s plovnih ili plutajućih objekata, znači nisu podrtine. Stoga je razumno i njih obuhvatiti pojmom potonule stvari i to u svrhu proširivanja odredaba o vađenju i uklanjanju potonulih stvari iz PZ-a i na stvari koje se nalaze na kopnenom dijelu pomorskog dobra.

Iz tog razloga predložena je izmjena i dopuna članka 840.a stavka 2. PZ-a na način da isti glasi: "Potonula stvar jest bilo koja stvar, osim podrtine, koja je potonula u moru ili se nasukala, **ili ju je more izbacilo na obalu** ili koja će uskoro potonuti ili se nasukati ili se to opravdano može očekivati, ako još nisu poduzete učinkovite mjere radi spašavanja te stvari."

Noveliranje zakonske definicije pojma potonula stvar treba promatrati i u kontekstu noveliranja odredbe članka 840.b PZ-a kojom se proširuje teritorijalno polje primjene odredbi PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari i na podrtine i potonule stvari koje se nalaze na kopnenom dijelu pomorskog dobra, što uključuje i područje luke. Noveliranje: a) zakonske definicije pojma potonula stvar i b) odredbe članka 840.b stavka 1. PZ-a kojom se proširuje primjena odredbi o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari i na podrtine i potonule stvari koje se nalaze na kopnenom dijelu pomorskog dobra omogućit će stvaranje adekvatnog pravnog okvira za učinkovito uklanjanje i vađenje i onih stvari koje su dospjele u more, a koje je more izbacilo na obalu.

2.3. Uklanjanje

De lege lata uklanjanje jest svaki oblik sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja opasnosti prouzročene podrtinom, odnosno potonulom stvari. U petogodišnjoj

¹⁶ Članak 840.a stavak 2. PZ-a.

¹⁷ Opširnije o tumačenju zakonske definicije potonule stvari u radu: Skorupan Wolff, Vesna; Padovan, Adriana Vincenca, *Vađenje podrtina i potonulih stvari u svjetlu novele Pomorskog zakonika iz 2013. godine, Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 56 (2017), br. 171, str. 103 i 104.

primjeni zakonskih odredbi u praksi pokazalo se da bi definiciju uklanjanja trebalo dopuniti radi postizanja učinkovitijeg i efikasnijeg sustava uklanjanja podrtina i potonulih stvari. Najslabija karika u procesu uklanjanja opasne podrtine ili potonule stvari *de lege lata* je nepostojanje zakonskog ovlaštenja nadležnih tijela da izvrše uklanjanje podrtine odnosno potonule stvari njezinom prodajom na javnoj dražbi. To može znatno komplicirati otklanjanje opasnosti, dovesti u pitanje čitav sustav uklanjanja podrtina i potonulih stvari, njegovu učinkovitost i efikasnost te povećati troškove.

Radi pojednostavljivanja organizacijskih i financijskih aspekata u postupanju s opasnom podrtinom, a sve u cilju njezinog učinkovitog uklanjanja, predlaže se da se dopuni definicija uklanjanja iz članka 840.a stavak 1. točka 6. PZ-a te da pročišćeni tekst glasi: "Uklanjanje jest svaki oblik sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja opasnosti prouzročene podrtinom, odnosno potonulom stvari **te može uključivati i prodaju podrtine, odnosno potonule stvari na javnoj dražbi.**"

Ovakvo rješenje uvelo bi se po uzoru na rješenje iz odredbe članka 171. PZ-a. Na postupak javne dražbe primjenjivao bi se pravilnik koji bi uređivao način i postupak prodaje broda na javnoj dražbi, a koji treba donijeti ministar mora, prometa i infrastrukture na temelju članka 39. stavka 1. točke 2. Zakona o sustavu državne uprave¹⁸, članka 171. stavka 15. i članka 840.u stavka 3. PZ-a.¹⁹

Pravilnikom je potrebno sustavno urediti način i postupak prodaje na javnoj dražbi broda ili drugog plovnog, plutajućeg ili nepomičnog odobalnog objekta, znači pomorskog objekta te podrtina i potonulih stvari kada su nadležna državna tijela zakonom ovlaštena izvršiti njihovo uklanjanje po službenoj dužnosti.

Ovlaštenje za uklanjanje podrtine ili potonule stvari po službenoj dužnosti propisano je člankom 840.n stavkom 6. i 7. PZ-a. *De lege lata* uklanjanje podrtine ili potonule stvari po službenoj dužnosti poduzimaju lučke kapetanije ako vlasnik ne postupi po rješenju lučke kapetanije kojim mu je naloženo uklanjanje u određenom roku ili ako je riječ o slučaju koji zahtijeva hitno djelovanje jer je opasnost od podrtine osobito ozbiljna. Prijedlogom novele PZ-a, 2018. poduzimanje određenih mjera i aktivnosti u postupku uklanjanja prenosi se s lučkih kapeta-

¹⁸ Narodne novine br. 150/2011, 12/2013.

¹⁹ Imenovana je radna skupina za izradu Pravilnika o načinu i postupku prodaje broda na javnoj dražbi odlukom MMPI-a, Klasa: 011-01/16-02-74, Urbroj: 530-04-2-1-1-16-1 od 5. srpnja 2016. Autorica je članica ove radne skupine. Nacrt pravilnika u završnoj je fazi, ali s obzirom na postupak noveliranja PZ-a koji je u tijeku, bit će potrebno usklađivanje teksta pravilnika s relevantnim izmjenama i dopunama PZ-a, pa će donošenje pravilnika uslijediti nakon donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Pomorskog zakonika iz 2018.

nija na ovlašteno tijelo. Lučke kapetanije zadržavaju nadležnosti za donošenje rješenja temeljem kojeg ovlašteno tijelo intervenira uklanjanjem na trošak i rizik vlasnika podrtine i potonule stvari na najefikasniji i najbrži način, uključujući i njezinu prodaju na javnoj dražbi. Također, prenosi se s lučkih kapetanija na nadležne službe dužnost hitnog upozoravanja pomoraca i drugih zainteresiranih država o prirodi i položaju podrtine; poduzimanje mjera radi određivanja točnog položaja podrtine te poduzimanje razumnih mjera kako bi se podrtina označila.²⁰

2.4. Pošteni nalaznik

Pojam poštenog nalaznika uveden je u PZ po uzoru na Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima²¹ (u nastavku ZV), međutim, definicija je prilagođena posebnostima materije vađenja podrtina i potonulih stvari, pa se pojam poštenog nalaznika iz PZ-a razlikuje od pojma nalaznik iz općeg stvarnog prava.²² U smislu zakonskih odredbi PZ-a kojima se uređuje institut vađenja podrtina i potonulih stvari, pošteni nalaznik jest osoba koja je pronašla podrtinu ili potonulu stvar koja je napuštena, ili izgubljena, ili joj je vlasnik nepoznat, ili je ovlaštena osoba ne namjerava vaditi, te je pronalazak prijavila i poduzela vađenje temeljem odobrenja nadležne lučke kapetanije.²³

Primjenom zakonskih odredbi o vađenju podrtina i potonulih stvari u praksi uočeno je da je potrebno dopuniti pojam poštenog nalaznika, točnije status poštenog nalaznika priznati i tijelu koje upravlja pomorskim dobrom na čijem području se nalazi podrtina ili potonula stvar. Riječ je o tome da je jedan od važnih ciljeva zakonodavca koji se želi postići noveliranjem odredbi PZ-a o vađenju podrtina i potonulih stvari adekvatno riješiti problem postupanja s napuštenim plovilima i drugim pomorskim objektima koji se nalaze na području pomorskog

²⁰ Opširnije *infra*, točka 7. Nadležnost za uklanjanje podrtina ili potonulih stvari.

²¹ Narodne novine br. 91/1996, 73/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 143/2012, 152/2014, 81/2015, 94/2017.

²² Prema općem stvarnom pravu institut nalaza primjenjuje se na stvar koju je vlasnik izgubio, koja je zametnuta, ili je vlasniku ukradena. Nalaz stvari u moru obuhvaća osim izgubljenih i zametnutih stvari i napuštene stvari te stvari koje ovlaštena osoba ne namjerava vaditi. O ulozi poštenog nalaznika u postupku vađenja podrtina i potonulih stvari, tumačenju odredbi o postupku vađenja kada ga poduzima pošteni nalaznik, te svim osobitostima nalaza stvari u moru, opširnije u radu Skorupan Wolff, Padovan, *Vađenje podrtina i potonulih stvari u svjetlu novele Pomorskog zakonika iz 2013.*, *op. cit.* bilj. 17, str. 106 i 124-128.

²³ Članak 840.a stavak 9. PZ.-a.

dobra, primarno luka. Smatra se da će se problem napuštenih polovila na pomorskom dobru izravno riješiti:

1. propisivanjem da pošteni nalaznik može biti i tijelo koje upravlja pomorskim dobrom, odnosno lukom u odnosu na podrtine, potonule stvari ili napuštene pomorske objekte koji se nalaze na području njegove nadležnosti te
2. proširivanjem polja primjene zakonskih odredbi o vađenju na pomorske objekte ostavljene na kopnenom dijelu pomorskog dobra.²⁴

Prema novim zakonskim prijedlozima tijelo koje upravlja pomorskom dobrom, odnosno lukom imalo bi sva prava i obveze koje su pozitivnim zakonskim odredbama te onima koje predviđa Prijedlog novele PZ-a, 2018. predviđene za poštenog nalaznika. Prvenstveno je riječ o zakonskom ovlaštenju poštenom nalazniku da može pokrenuti upravni postupak vađenja, poduzeti ga i steći vlasništvo nad tom stvari.²⁵ Primjerice, temeljem ovakvog zakonskog uređenja marina kao koncesionar koja ima ulogu tijela koje upravlja lukom bila bi ovlaštena poduzeti vađenje podrtine ili potonule stvari koja se nalazi u akvatoriju luke, odnosno napuštenog pomorskog objekta koji se nalazi na kopnenom dijelu luke sukladno odredbama o vađenju podrtina i potonulih stvari, a u cilju stjecanja vlasništva.

Prijedlog dopune članka 840.a stavka 9. glasi:

“Pošteni nalaznik jest osoba koja je pronašla podrtinu ili potonulu stvar koja je napuštena, ili izgubljena, ili joj je vlasnik nepoznat, ili je ovlaštena osoba ne namjerava vaditi, te je pronalazak prijavila i poduzela vađenje postupajući sukladno odredbama članaka 840.d i 840.dž ovoga Zakonika. **Pošteni nalaznik može biti i tijelo koje upravlja pomorskim dobrom na čijem području se nalazi podrtina ili potonula stvar.**”

²⁴ Opširnije *infra*, točka. 3. Proširivanje polja primjene zakonskih odredbi o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari na kopneni dio pomorskog dobra te na napuštene pomorske objekte.

²⁵ Detaljno o postupku vađenja kada ga poduzima pošteni nalaznik Skorupan Wolff, Padovan, *Vađenje podrtina i potonulih stvari u svjetlu novele Pomorskog zakonika iz 2013. godine, ... op. cit. bilj. 17, str. 124-128 te infra t. 6. Derogiranje prava poštenom nalazniku da odbije prihvatiti vlasništvo nad podrtinom odnosno potonulom stvari koju je izvadio u slučaju ako se vlasnik podrtine ili potonule stvari ne javi ili se javi, ali ne želi preuzeti stvar.*

3. PROŠIRIVANJE POLJA PRIMJENE ZAKONSKIH ODREDBI O VAĐENJU I UKLANJANJU PODRTINA I POTONULIH STVARI NA KOPNENI DIO POMORSKOG DOBRA TE NA NAPUŠTENE POMORSKE OBJEKTE

3.1. Teritorijalno polje primjene zakonskih odredbi o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari

De lege lata polje primjene zakonskih odredbi o vađenju podrtina i potonulih stvari ograničeno je na teritorijalno more i unutarnje morske vode Republike Hrvatske, a polje primjene odredbi o uklanjanju podrtina i potonulih stvari na teritorijalno more, unutarnje morske vode te na područje zaštićenog ekološko-ribolovnog i epikontinentalnog pojasa Republike Hrvatske.²⁶

U petogodišnjoj primjeni zakona u praksi zamijećeno je da izvan teritorijalnog polja primjene zakona ostaju podrtine i potonule stvari koje se nalaze na kopnenom dijelu pomorskog dobra. Iako se po prirodi stvari percipira da je podrtina u pravilu u moru bilo da je potonula ili pluta ili je nasukana u praksi je moguće da nakon pomorske nesreće podrtina završi na morskoj obali ili kopnenom dijelu pomorskog dobra. Isti je slučaj s potonulom stvari koju more može izbaciti na morsku obalu.

Radi učinkovitog i efikasnog postupanja i s onim podrtinama i potonulim stvarima koje se nalaze na kopnenom dijelu pomorskog dobra predlaže se noveliranje odredbe članka 840.b stavka 1. PZ-a koja govori o teritorijalnoj primjeni odredbi PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari. Prijedlogom novele PZ-a, 2018. predlaže se izmjena članka 840.b stavka 1. PZ-a na način da njegov pročišćeni tekst glasi:

“Odredbe ove glave ovoga Zakonika primjenjuju se na vađenje podrtina i potonulih stvari koje se nalaze u teritorijalnom moru i unutarnjim morskim vodama **te kopnenom dijelu pomorskog dobra Republike Hrvatske** te na uklanjanje podrtina i potonulih stvari koje se nalaze u teritorijalnom moru, unutarnjim morskim vodama, **kopnenom dijelu pomorskog dobra** te na području zaštićenog ekološko-ribolovnog i epikontinentalnog pojasa Republike Hrvatske.”

3.2. Napušteni pomorski objekti

Kao što je objašnjeno, prema zakonskoj definiciji *de lege lata* potonula stvar je svaka stvar koja nije podrtina, a koja je nasukana na obali ili se nalazi u moru

²⁶ Članak 840.b PZ-a.

bilo da je potonula ili da pluta, a prema Prijedlogu novele PZ-a, 2018. to je i stvar koju je more izbacilo na obalu.²⁷ Za podrtnu je *conditio sine qua non* da je nastala nakon pomorske nesreće te da je to plovni ili plutajući objekt ili njegov dio koji je potonuo ili pluta ili je nasukan. Posebna kategorija su napušteni pomorski objekti. To su svi oni objekti koji ulaze u definiciju pomorskog objekta iz PZ-a,²⁸ a njihova *differentia specifica* u odnosu na podrtnu je da nisu posljedica pomorske nesreće. To, primjerice, mogu biti napušteni brodovi, jahte, brodice ili njihovi dijelovi, plutajući objekti i njihovi dijelovi te nepomični odobalni objekti ili njihovi dijelovi. Riječ je o onim pomorskim objektima čiju su vlasnici odnosno korisnici protekom vremena postali nepoznati ili nedostupni, za koje više nitko ne plaća naknadu za vez i druge lučke usluge, koje vlasnici zanemaruju i ne održavaju i sl. Dakle, u ovom kontekstu pojam napuštenog plovnog objekta nema konotacije napuštene stvari kao ničije stvari (*res derelicta* i *res nullius*) u stvarnopravnom smislu jer se ovdje radi o plovnim objektima koji su u pravilu podložni sustavu javnog upisa, pa napuštanje vlasništva nije samo faktično pitanje napuštanja posjeda stvari u namjeri odreknuća od vlasništva, već i formalnopravno pitanje upisa u odgovarajućim upisnicima.²⁹ Napušteni pomorski objekti se mogu nalaziti u moru ili biti ostavljeni na kopnenom dijelu pomorskog dobra.

Proširivanjem teritorijalnog polja primjene zakonskih odredbi o vađenju i uklanjanju i na one podrtnu i potonule stvari koje se nalaze na kopnenom djelu pomorskog dobra uspostavlja se adekvatan zakonski okvir i za postupanje s podrtnama i potonulim stvarima koje se nalaze na kopnenom dijelu pomorskog dobra.³⁰ Također, *de lege lata* napušteni pomorski objekti koji se nalaze u moru podliježu obveznom uklanjanju po članku 171. PZ-a kojim je uređeno postupanje, točnije obvezno uklanjanje podstandardnih brodova i drugih pomorskih objekata koji se nalaze u moru, a za koje je u postupku inspekcijskog nadzora utvrđeno da predstavljaju opasnost. Međutim, *de lege lata* ne postoji adekvatan zakonski okvir za postupanje s pomorskim objektima koji su bez odgovarajućeg pravnog temelja ostavljeni na kopnenom dijelu pomorskog dobra. *De lege lata* na te pomorske objekte ne primjenjuju se pravila o vađenju iz PZ-a.

²⁷ Definicija potonule stvari *supra* točka 2.2.

²⁸ Članak 5. stavak 1. točka 2) PZ-a definira pomorski objekt. Pomorski objekt jest objekt namijenjen za plovidbu morem (plovni objekt), ili objekt stalno privezan ili usidren na moru (plutajući objekt), odnosno objekt u potpunosti ili djelomično ukopan u morsko dno ili položen na morsko dno (nepomični odobalni objekt).

²⁹ Padovan, Skorupan Wolff, *Zakonska rješenja de lege ferenda za napuštena plovila u marinama...* *op. cit.* bilj. 11, str. 137 i 138.

³⁰ Opširnije *supra* točka 3.1.

Radi kreiranja odgovarajućeg pravnog okvira koji će omogućiti učinkovito postupanje s napuštenim pomorskim objektima ostavljenim na kopnenom dijelu pomorskog dobra, potrebno je novelirati odredbe o polju primjene na način da se proširi primjena zakonskih odredbi o vađenju i na pomorske objekte ostavljene na kopnenom dijelu pomorskog dobra. Znači, pojam napuštenog pomorskog objekta (tj. pomorskog objekta ostavljenog na kopnenom dijelu pomorskog dobra) treba tumačiti u kontekstu zakonskih odredaba o vađenju. Stoga se predlaže dopuniti odredbu članka 840.b koja govori o polju primjene zakonskih odredbi na način da se doda novi stavak 3. koji glasi:

“Ako nije drugačije propisano, odredbe ove glave Zakonika koje se odnose na vađenje, na odgovarajući način primjenjuju se i na postupanje s pomorskim objektima ostavljenim na kopnenom dijelu pomorskog dobra.”

Specijalnim upravnopravnim odredbama PZ-a koje su propisane u okviru pomorskopravnog instituta vađenja podrtina i potonulih stvari predviđeni su primjereni rokovi istekom kojih se podrtine, potonule stvari, odnosno prema Prijedlogu novele PZ-a, 2018. i pomorski objekti ostavljeni na kopnenom dijelu pomorskog dobra, smatraju napuštenima. Smatra se da ovlaštena osoba ne namjerava poduzeti vađenje podrtine, odnosno potonule stvari, ako u roku od trideset dana od dana potonuća odnosno nasukanja ne pokrene postupak za odobrenje vađenja ili ako u roku od 30 dana od dobivanja odobrenja ne započne vađenje.³¹ Smatra se da je ovlaštena osoba bez opravdanog razloga prekinula ili napustila započeto vađenje ako u roku od pet dana ne nastavi radove na vađenju podrtine, odnosno potonule stvari koje je prekinula ili napustila bez da je o tome obavijestila nadležnu lučku kapetaniju.³²

Ako se ne može utvrditi vrijeme potonuća ili nasukanja u svrhu utvrđivanja gore navedenog roka od trideset dana, taj rok počinje teći onog dana kad je utvrđeno mjesto gdje je predmet potonuo ili se nasukao. Kad je riječ o pomorskom objektu ostavljenom na kopnenom dijelu pomorskog dobra taj rok počinje teći od dana kada je nadležno tijelo koje upravlja pomorskim dobrom pisanim putem pozvalo ovlaštenu osobu da preuzme pomorski objekt, odnosno utvrdilo da je ovlaštena osoba nepoznata ili nedostupna te o tome obavijestilo nadležnu lučku kapetaniju. To je rješenje Prijedloga noveliranog članka 840.d stavka 4. PZ-a. Naime, nakon brisanja odredbe članka 840.č stavka 1. PZ-a koja govori o *ex lege* stjecanju prava vlasništva Republike Hrvatske na podrtinama i poto-

³¹ Članak 840.d stavak 2. PZ-a.

³² Članak 840.d stavak 3. PZ-a.

nulim stvarima koje nisu izvađene u roku od dvije godine, potrebno je brisati i odredbe stavka 6. i 7. toga članka koje govore o tome kada se predmnijeva da je podrtina ili potonula stvar potonula ili se nasukala. Stoga se predlaže dopuniti članak 840.d i u stavku 4. propisati od kada teče rok ako se ne može utvrditi vrijeme potonuća ili nasukanja.

Ovaj pravni okvir omogućuje nadležnim javnim tijelima, odnosno poštenim nalaznicima da samoinicijativno poduzmu vađenje kad se zbog protoka zakonskih rokova stvar smatra napuštenom, te da steknu vlasništvo nad izvađenom stvari nakon čega njome mogu slobodno raspolagati. Za primjenu odredaba o vađenju ne traži se postojanje elementa opasnosti za morski okoliš, povezane interese ili sigurnost plovidbe u smislu članka 840.a stavka 4. PZ-a. Upravo je navedeni element opasnosti glavni kriterij za primjenu odredaba o obveznom uklanjanju podrtina i potonulih stvari, kao posebnog pomorskopravnog instituta koji ujedno isključuje primjenu odredaba o dobrovoljnom vađenju.³³

4. PROŠIRIVANJE KRUGA SOLIDARNO ODGOVORNIH OSOBA ZA IZVANUGOVORNU ODGOVORNOST ZA ŠTETU NASTALU U VEZI S NEUKLONJENOM ODNOSNO NEIZVAĐENOM PODRTINOM ILI POTONULOM STVARI

Institut vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari počiva na konceptu da je primarno vlasnik podrtine ili potonule stvari dužan s njom postupati, znači izvaditi ju ili ukloniti. Dakle, središnja teza oko koje se grade sva zakonska načela, rješenja i ostale norme instituta uklanjanja ili vađenja podrtina i potonulih stvari je: "vlasnik je u obvezi izvaditi ili ukloniti podrtinu, odnosno potonulu stvar o vlastitom trošku". Sve ostale zakonske norme i rješenja predviđaju se tek za slučaj ako vlasnik podrtine ili potonule stvari ne poduzme njezino uklanjanje ili vađenje ili ako ga napusti ili ako je potrebno hitno djelovanje kada je riječ o osobito ozbiljnoj opasnosti koju pričinja podrtina ili potonula stvar. Pri tome, naravno, postoji kontrola nadležnih vlasti nad postupkom vađenja i uklanjanja, pa vlasnik ne može samoinicijativno poduzimati radnje vađenja ili uklanjanja već je dužan postupiti isključivo u okviru zakonom propisanog postupka vađenja odnosno uklanjanja. Znači, obveze vlasnika u postupku uklanjanja i vađenja podrtine i potonule stvari posebno se normiraju.

Zakon se posebno bavi reguliranjem odgovornosti vlasnika za štetu koja nastane ukoliko on ne izvadi ili ne ukloni podrtinu, odnosno potonulu stvar.

³³ Padovan, Skorupan Wolff, Zakonska rješenja *de lege ferenda* za napuštena plovila u mari-nama... *op. cit.* bilj. 11, str. 144.

Riječ je o uređivanju njegove izvanugovorne odgovornosti, znači odgovornosti za štetu koja trećima nastane u vezi s neuklonjenom ili neizvađenom podrtinom odnosno potonulom stvari.

De lege lata adresat zakonske obveze uklanjanja ili vađenja podrtine ili potonule stvari, te odgovorna osoba za izvanugovornu štetu nastalu zbog neizvađene podrtine ili potonule stvari isključivo je vlasnik podrtine odnosno potonule stvari (članak 840.c PZ-a). Primjenom zakona u praksi uočeno je da je radi bolje zaštite potencijalnih oštećenika potrebno proširiti krug solidarno odgovornih osoba za izvanugovornu štetu koja bi mogla nastati u vezi s neuklonjenom ili neizvađenom podrtinom ili potonulom stvari. Stoga je predloženo da se u članku 840.c PZ-a pojma vlasnik zamijeni pojmom ovlaštena osoba.

Prema Prijedlogu novele PZ-a, 2018., članak 840.c PZ-a mijenja se i glasi:

- “(1) **Ovlaštena osoba** je u obvezi izvaditi ili ukloniti podrtinu, odnosno potonulu stvar o vlastitom trošku.
- (2) Ukoliko **ovlaštena osoba** ne izvadi ili ne ukloni podrtinu, odnosno potonulu stvar, **ona** odgovara za štetu koja trećima nastane u vezi s podrtinom odnosno potonulom stvari.
- (3) **Ovlaštena osoba** se oslobađa odgovornosti ako dokaže da šteta potječe od nekog nepredvidljivog uzroka koji se nalazio izvan stvari, a koji se nije mogao spriječiti, izbjeći ili otkloniti.
- (4) **Ovlaštena osoba** se oslobađa odgovornosti i ako dokaže da je šteta u cijelosti prouzročena radnjom ili propustom treće osobe učinjenim u namjeri da se prouzroči šteta.
- (5) **Ovlaštena osoba** se oslobađa odgovornosti i ako dokaže da je šteta u cijelosti prouzročena štetnom radnjom nadležnog javnog tijela.
- (6) **Ovlaštena osoba** se u cijelosti ili djelomično oslobađa odgovornosti, ako dokaže da je šteta u cijelosti ili djelomično prouzročena radnjom ili propustom oštećenika učinjenim u namjeri da se prouzroči šteta ili iz nepažnje.”

U smislu odredbi PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari, ovlaštena osoba jest osoba koja je vlasnik potonule stvari, odnosno podrtine. Međutim, prema definiciji ovlaštene osobe iz PZ-a ovlaštena osoba u odnosu na podrtinu ili potonulu stvar može biti osim vlasnika i fizička ili pravna osoba koja ima kakvo drugo pravo osim vlasničkog prava na temelju kojeg je ovlaštena raspolagati tom podrtinom odnosno potonulom stvari. Slijedom toga, u odnosu na podrtinu ovlaštena osoba uz vlasnika može biti i bilo koja pravna ili fizička osoba, kao što je poslovođa ili zakupoprimalatelj koja je od vlasnika preuzela od-

govornost za upravljanje plovnim odnosno plutajućim objektom i koja je, preuzimanjem te odgovornosti, preuzela sve obveze i odgovornosti kompanije kako je definirana u članku 5. stavku 1. točki 34. PZ-a.³⁴

Bitno je napomenuti da ova izmjena članka 840.c PZ-a koja se odnosi na proširivanje kruga solidarno odgovornih osoba za izvanugovornu štetu nastalu u vezi s neuklonjenom ili neizvađenom podrtinom ili potonulom stvari ne utječe na članak 840.nj PZ-a koji govori o odgovornosti za troškove uklanjanja, lociranja, označavanja podrtine. Naime, članak 840.nj PZ-a ostaje neizmijenjen, a nesporno je da odgovornost za troškove uklanjanja, lociranja i označavanja podrtine treba biti usmjerena samo na vlasnika podrtine, a kada je riječ o podrtini plovnog ili plutajućeg objekta to je upisani vlasnik. Takvo zakonsko rješenje u skladu je s WRC-om. Također, isključivo na vlasnika podrtine adresirana je i odredba članka 840.p PZ-a koja govori o obvezi osiguranja odgovornosti za troškove uklanjanja, a i ta odredba je u skladu s WRC-om.

5. DEROGIRANJE ODREDBI O *EX LEGE* STJECANJU PRAVA VLASNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE NAD NEIZVAĐENIM PODRTINAMA I POTONULIM STVARIMA

De lege lata PZ-om je određeno da “*podrtina ili potonula stvar koja ne bude izvađena u roku od dvije godine od dana kad je potonula ili se nasukala postaje vlasništvo Republike Hrvatske*”.³⁵ Znači, zakon je uveo presumpciju da je podrtina odnosno potonula stvar koju vlasnik nije izvadio u roku od dvije godine od kada je potonula ili se nasukala *napuštena* te se predmnijeva da se vlasnik *odrekao* stvari ako ju nije izvadio u spomenutom roku. Učinak ove odredbe je da prestaje pravo vlasništva osobi koja je do proteka zakonom određenog vremena (dvije godine) bila vlasnik podrtine ili potonule stvari ako ju nije izvadila unutar toga roka. Istodobno, neizvađena podrtina odnosno potonula stvar, iako je napuštena, ne postaje *ničija* stvar već na temelju zakona (članka 840.č stavka 1. PZ-a) dolazi do stjecanja prava vlasništva Republike Hrvatske na neizvađenoj podrtini odnosno potonuloj stvari. Odredba članka 840.č stavka 1. PZ-a je pravni temelj za stjecanje prava vlasništva Republike Hrvatske na neizvađenoj podrtini odnosno potonuloj stvari.³⁶

³⁴ *De lege lata* u zakonu je omaškom navedena točka 33. umjesto točke 34. Prijedlogom novele PZ-a, 2018. predlaže se ispravak te omaške.

³⁵ Članak 840.č stavak 1. PZ-a.

³⁶ Skorupan Wolff, Padovan, *Osobitosti prestanka i stjecanja prava vlasništva.... op. cit.* bilj. 6, str. 118.

Kao i sva stjecanja prava vlasništva na temelju zakona i u ovom slučaju pravni učinak nastupit će po samom pravu (*ipso iure*) čim se ispune sve pretpostavke stjecanja predviđene zakonom.³⁷ Republika Hrvatska kojoj se glede podrtine ili potonule stvari ispune zakonom određene pretpostavke stjecanja, stječe pravo vlasništva te stvari u trenutku njihovog ispunjenja. Za stjecanje vlasništva na tom temelju nije potreban bilo kakav čin koji bi imao funkciju zakonom određenog načina stjecanja.³⁸ Republika Hrvatska kao novi stjecatelj prava vlasništva na podrtini ili potonuloj stvari ima sva prava i dužnosti koje proistječu iz prava vlasništva na toj stvari. Člankom 35. stavkom 1. ZV-a propisano je da Republika Hrvatska kao nositelj prava vlasništva ima kao vlasnik u pravnim odnosima jednak položaj kao i privatni vlasnici, ako zakonom nije što drugo određeno. PZ-om nije drugačije propisano pa zbog toga, ako podrtina ili potonula stvar postane opasna, i na Republiku Hrvatsku kao vlasnika podrtine odnosno potonule stvari primjenjuju se propisi o obveznom uklanjanju podrtina i potonulih stvari te je ona dužna snositi troškove obveznog uklanjanja. *De lege lata*, ako nadležna lučka kapetanija utvrdi da je podrtina ili potonula stvar postala opasna nakon isteka zakonskog roka od 2 godine od dana potonuća ili nasukavanja, onda to znači da je u tom trenutku RH već postala vlasnik i da više ne postoji obveza uklanjanja na strani originalnog vlasnika, pa tako ni njegova obveza naknade troškova uklanjanja. U opisanom slučaju država više neće imati pravo regresno potraživati troškove lociranja, označavanja i obveznog uklanjanja podrtine ili potonule stvari, već će ih morati snositi sama na teret državnog proračuna, kao novi vlasnik opasne podrtine ili potonule stvari na kojega je ujedno prešla i dužnost obveznog uklanjanja.³⁹

³⁷ To načelo primjenjuje se i u stvarnom pravu. Čl. 129. ZV-a govori o djelovanju zakonskih pretpostavki za stjecanje vlasništva na temelju zakona. Kada je zakon odredio da će se vlasništvo steći ispunjenjem određenih pretpostavki koje nisu pravni posao, ni odluka suda ili drugog tijela na temelju kojeg se stječe vlasništvo, niti su nasljeđivanje, onaj kojem se glede neke stvari ispune te pretpostavke stječe samim time pravo vlasništva na njoj u trenutku ispunjenja tih pretpostavki.

³⁸ Da bi se steklo pravo vlasništva na temelju zakona u načelu nije potreban čin predaje pokretnine, niti opis stjecateljevog prava vlasništva. Pravo vlasništva se na temelju zakona stječe samim time što su se ispunile sve zakonom određene pretpostavke za stjecanje, i u trenutku kad su se sve one ispunile. Gavella, Nikola; Josipović, Tatjana; Gliha, Igor; Belaj, Vlado; Stipković, Zlatan: *Stvarno pravo*, Informator, Zagreb, 1998., str. 365.

³⁹ Detaljno o stjecanju prava vlasništva Republike Hrvatske na podrtini odnosno potonuloj stvari koja nije izvađena u roku od dvije godine od dana kada je potonula u radu Skorupan Wolff, Padovan, *Osobitosti prestanka i stjecanja prava vlasništva.... op. cit.* bilj. 6, str. 118-122.

Podrtinu ili potonulu stvar koja je postala vlasništvo Republike Hrvatske temeljem članka 840.č PZ-a, znači stjecanjem vlasništva *ex lege*, protekom zakonskog roka od dvije godine od potonuća odnosno nasukanja, nadležna lučka kapetanija može izvaditi.⁴⁰ Nakon što je podrtina odnosno potonula stvar izvađena Ministarstvo ju može prodati na javnoj dražbi. Iz iznosa postignutog prodajom namiruju se svi razumni troškovi u vezi s vađenjem, oglašavanjem, čuvanjem i prodajom. Mogući višak toga iznosa koji ostane nakon odbitka troškova i pristojbi ostaje u korist državnog proračuna,⁴¹ a ako troškovi u vezi s vađenjem premašuju iznos dobiven prodajom ta se razlika namiruje iz državnog proračuna.

U primjeni ove odredbe u petogodišnjem razdoblju uočeno je da ovakvo zakonsko rješenje može u praksi prouzročiti nekoliko neželjenih efekata. Jedan od njih je da prelazak vlasništva na državu djeluje demotivirajuće na vlasnike onih podrtina ili potonulih stvari koje nemaju znatniju preostalu tržišnu vrijednost, a upravo takve podrtine i potonule stvari su problem u praksi jer za njihovo vađenje nisu zainteresirani ni njihovi vlasnici ni poštene nalaznici. Znači, čini se da ovakvo zakonsko rješenje ide na ruku vlasnicima koji nisu zainteresirani vaditi svoju podrtinu ili potonulu stvar jer protekom dvogodišnjeg roka vlasništvo prelazi na državu, a time formalnopravno prestaje obveza prijašnjeg vlasnika da ju vadi odnosno uklanja. Također, kao što je prethodno objašnjeno, prijašnji vlasnik više ne odgovara za troškove njezinog uklanjanja ako bi nakon proteka dvogodišnjeg roka podrtina ili potonula stvar postala opasna. Od ovoga treba razlikovati situaciju ako je prije proteka dvogodišnjeg roka bilo naređeno uklanjanje, a vlasnik nije uklonio podrtinu ili potonulu stvar. Moguće je zamisliti vrlo komplicirane slučajeve uklanjanja koji traju duže od dvije godine, kao što je primjerice bio slučaj uklanjanja podrtine putničkog broda *Costa Concordia*.⁴² U tom slučaju originalni vlasnik odgovoran je za nastale troškove uklanjanja. Međutim, dvojbeno je bi li u takvom hipotetskom slučaju, znači ako su radnje uklanjanja u tijeku, a prošao je dvogodišnji rok, došlo do prelaska vlasništva *ex lege* po članku 840.č stavku 1. PZ-a.

⁴⁰ Članak 840.č stavak 7. PZ-a.

⁴¹ *Ibid.*, opširnije Skorupan Wolff, Padovan, Vađenje podrtina i potonulih stvari u svjetlu novele Pomorskog zakonika iz 2013. godine, ... *op. cit.* bilj. 17, str. 91-142.

⁴² Uklanjanje podrtine putničkog broda *Costa Concordia* koji se nasukao u blizini talijanskog otoka *Isola di Giglio* u siječnju 2012. trajalo je do srpnja 2014. dosegnuvši troškove od oko 2 milijarde USD, što je najskuplji trošak uklanjanja podrtine u povijesti pomorstva. Skorupan Wolff, Padovan, Osobitosti prestanka i stjecanja prava vlasništva, *op. cit.* bilj. 6, str. 120.

Nadalje, prelaskom vlasništva na Republiku Hrvatsku, kao što je opisano, na nju prelaze i sve obveze koje po zakonu ima vlasnik, a kada je riječ o podrtinama i potonulim stvarima to je obvezno uklanjanje one podrtine ili potonule stvari koja postane opasna te izvanugovorna odgovornost za štetu koja trećim osobama nastane zbog neizvađene podrtine ili potonule stvari.

Derogiranjem odredbe o stjecanju prava vlasništva Republike Hrvatske nad podrtinom ili potonulom stvari koja ne bude izvađena u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala otklonili bi se spomenuti problemi i dvojbe.

Stoga se Prijedlogom novele PZ-a, 2018. predlaže u članku 840.č brisati stavke 1., 6. i 7.; dosadašnji stavci 2., 3., 4. i 5. postaju stavci 1., 2., 3. i 4., a u novom stavku 4. riječi "iz stavka 2." zamjenjuju se riječima "iz stavka 1."

Pročišćeni tekst članka 840.č glasio bi:

- "(1) Ako podrtina ili potonula stvar u naravi predstavlja novac, dragocjenost, arhivsku građu od općega kulturnoga interesa i drugu stvar od vrijednosti kojoj se više ne može utvrditi vlasnik, ona je vlasništvo Republike Hrvatske.
- (2) Svaka osoba koja stekne izravno saznanje o postojanju podrtine ili potonule stvari na nekom određenom mjestu dužna je o tome obavijestiti nadležnu lučku kapetaniju.
- (3) Zabranjeno je podrtinu i potonulu stvar neovlašteno dirati, pomicati, premještati, ili na bilo koji drugi način mijenjati njeno postojeće stanje.
- (4) Lučka kapetanija dužna je o nalazu podrtine ili potonule stvari **iz stavka 1.** ovoga članka odmah obavijestiti nadležno državno tijelo za zaštitu spomenika kulture, odnosno arhiv, koji su ovlašteni te predmete uzeti u posjed i čuvanje, ako posebnim zakonom nije što drugo određeno."

S obzirom da se predlaže brisanje odredbe čl. 480.č stavka 6. PZ-a, potrebno je dopuniti čl. 840.d st. 4. PZ-a jer *de lege lata* ta odredba upućuje na odredbu čl. 840.č stavak 4. PZ-a koja se derogira. Prijedlog izmijenjenog i dopunjenog članka 840.d stavka 4. glasi:

"Ako se ne može utvrditi vrijeme potonuća ili nasukanja u svrhu utvrđivanja roka iz stavka 2. ovoga članka, rok iz stavka 2. ovoga članka počinje teći onog dana kada je utvrđeno mjesto gdje je predmet potonuo ili se nasukao. Kad je riječ o pomorskom objektu ostavljenom na kopnenom dijelu pomorskog dobra taj rok počinje teći od dana kad je nadležno tijelo koje upravlja pomorskim dobrom pisanim putem po-

zvalo ovlaštenu osobu da preuzme pomorski objekt, odnosno utvrdilo da je ovlaštena osoba nepoznata ili nedostupna te o tome obavijestilo nadležnu lučku kapetaniju.”

Učinak ove zakonske novele je jasan. Adresat obveze vađenja ili uklanjanja podrtine odnosno potonule stvari ostaje vlasnik podrtine odnosno potonule stvari, točnije po Prijedlogu novele PZ-a, 2018. ovlaštena osoba. Drugi važan učinak je da se izbjegava situacija da na državu prijeđe kompletan rizik odgovornosti za štetu koja može nastati zbog neizvađene ili neuklonjene podrtine ili potonule stvari. Konkretno, riječ je o riziku odgovornosti države kao vlasnika podrtine ili potonule stvari koji potencijalno proizlazi iz čl. 840.c PZ-a po kojem je vlasnik u obvezi izvaditi odnosno ukloniti podrtinu ili potonulu stvar o vlastitom trošku i odgovoran je za štetu koja trećim osobama nastane u vezi s podrtinom ili potonulom stvari. Premda sam izričaj citiranog članka upućuje na zaključak da se ova odredba ne odnosi na državu koja *ex lege* stekne vlasništvo temeljem čl. 840.č st. 1. PZ-a, već na originalnog vlasnika, ipak postoji određena pravna nesigurnost i mogućnost isticanja suprotnog argumenta,⁴³ pa ova zakonska novela otklanja te dvojbe oko tumačenja.

Potrebno je pojasniti da derogiranje odredbe koja propisuje da Republika Hrvatska *ex lege* stječe vlasništvo na podrtini ili potonuloj stvari koja ne bude izvađena u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala ne utječe na ovlaštenje Republike Hrvatske da poduzima vađenje podrtine ili potonule stvari. Naime, prema pozitivnopravnom uređenju vađenja podrtina i potonulih stvari država je ovlaštena u zakonom propisanim slučajevima poduzeti vađenje podrtine odnosno potonule stvari, a za to nije preduvjet da je država postala vlasnik neizvađene podrtine odnosno potonule stvari.

PZ ovlašćuje nadležnu lučku kapetaniju da poduzme vađenje podrtine ili potonule stvari ako je ovlaštena osoba nepoznata ili je poznata, ali se utvrdi da ona ne namjerava vaditi potonulu stvar ili podrtinu, ili kad bez opravdanog razloga prekine ili napusti započeto vađenje.⁴⁴ Znači, za takvo ovlaštenje nije potrebno stjecanje vlasništva na strani države, već je dostatna pasivnost ovlaštene osobe i protek rokova. Zakon propisuje prekluzivne rokove čijim protekom se smatra da ovlaštena osoba ne namjerava vaditi podrtinu odnosno potonulu stvar. Smatra se da ovlaštena osoba ne namjerava poduzeti vađenje podrtine, odnosno potonule stvari ako u roku od trideset dana od dana potonuća, od-

⁴³ Skorupan Wolff, Padovan, *Vađenje podrtina i potonulih stvari u svjetlu novele Pomorskog zakonika iz 2013. godine...*, *op. cit.* bilj. 17, str. 116.

⁴⁴ Članak 840.d stavak 1. PZ-a.

nosno nasukanja ne pokrene postupak za odobrenje vađenja ili ako u roku od trideset dana od dobivanja odobrenja ne započne vađenje.⁴⁵ Stoga redaktori Prijedloga novele PZ-a, 2018. smatraju da je dovoljno uređena mogućnost vađenja intervencijom nadležne lučke kapetanije, kada ona procijeni da je to potrebno iz bilo kojeg razloga, te da zbog svih opisanih razloga treba derogirati odredbu o *ex lege* stjecanju vlasništva Republike Hrvatske protekom roka od 2 godine od dana kada je podrtina nastala. Treba imati u vidu da se ovdje radi o "dobrovoljnom" vađenju, znači, nema elementa opasnosti. Ako se ustanovi opasnost koju predstavlja sama podrtina ili potonula stvar u smislu PZ-a, članak 840.a stavka 4. i 5., primjenjuju se odredbe o obveznom uklanjanju (PZ, čl. 840.j *et seq.*).⁴⁶

Derogiranjem odredbe o *ex lege* stjecanju vlasništva RH nad neizvađenim podrtinama ili potonulim stvarima ostaje mogućnost prelaska vlasništva nad izvađenom podrtinom odnosno potonulom stvari na državu. Podrtina ili potonula stvar može postati vlasništvom Republike Hrvatske temeljem članka 840.f stavka 1. t. b. PZ-a, tj. protekom roka od 15 dana od objave oglasa o vađenju ako se nalazi na čuvanju kod Ministarstva ili ako stvar ima značaj kulturnog dobra. Podrtina ili potonula stvar nalazit će se na čuvanju kod Ministarstva ako je njezino vađenje poduzela lučka kapetanija.⁴⁷ Naime, nakon što je lučka kapetanija poduzela vađenje, Ministarstvo o tome objavljuje oglas na svojim internetskim stranicama i u "Narodnim novinama" te poziva vlasnika ili drugu ovlaštenu osobu da podrtinu, odnosno potonulu stvar preuzme u roku od 15 dana.⁴⁸ Ministarstvo je u obvezi podrtinu ili potonulu stvar čije vađenje je poduzela nadležna lučka kapetanija čuvati za njezina vlasnika te poduzimati sve razumne mjere radi očuvanja tih predmeta.⁴⁹ Isto tako, podrtina ili potonula stvar može postati vlasništvom Republike Hrvatske neovisno o proteku roka od 15 dana ako se stvar nalazi na čuvanju kod Ministarstva, tj. ako je vađenje poduzela lučka kapetanija, a vlasnik odnosno ovlaštena osoba se izričito odrekla stvari.⁵⁰

Radi brisanja odredbe o *ex lege* stjecanju vlasništva Republike Hrvatske na neizvađenim podrtinama odnosno potonulim stvarima, kao što je predloženo, potrebno je zbog ostalih gore opisanih slučajeva u kojima dolazi do prelaska vla-

⁴⁵ Članak 840.d stavak 2. PZ-a.

⁴⁶ Skorupan Wolff, Padovan, *Vađenje podrtina i potonulih stvari u svjetlu novele Pomorskog zakonika iz 2013. godine...*, *op. cit.* bilj. 17, str. 116.

⁴⁷ Članak 840.dž stavak 2. PZ-a.

⁴⁸ Članak 840.dž stavak 1. PZ-a.

⁴⁹ Članak 840.dž stavak 2. PZ-a.

⁵⁰ Članak 840.đ stavak 4. u vezi s člankom 840.f PZ-a.

sništva nad izvađenim podrtinama ili potonulim stvarima na državu, propisati da se upravljanje i raspolaganje tako stečenom imovinom povjerava Ministarstvu. U tim slučajevima Ministarstvo može podrtinu ili potonulu stvar koja je postala vlasništvo Republike Hrvatske, a nema značaj kulturnog dobra, prodati na javnoj dražbi pa iz iznosa postignutog prodajom namiriti sve razumne troškove u vezi s vađenjem, oglašavanjem, čuvanjem i prodajom. Mogući višak toga iznosa koji ostane nakon odbitka troškova ostaje u korist državnog proračuna.

Proizlazi da u slučaju kada je iznos dobiven prodajom manji od ukupnih troškova u vezi s vađenjem, taj manjak predstavlja financijski rizik za Republiku Hrvatsku koji ona ne može potraživati od poznatog joj i dostupnog vlasnika podrtine ili potonule stvari, odnosno od druge ovlaštene osobe, budući da se temeljem članka 840.đ stavka 4. PZ-a ovlaštena osoba može osloboditi svoje obveze plaćanja troškova, pristojbi i nalaznine ako se odrekne stvari. Stoga je na nadležnoj lučkoj kapetaniji da procijeni je li u ovakvim slučajevima uopće komercijalno isplativo ili opravdano poduzimati vađenje. Iznimno, takva procjena financijske opravdanosti neće biti relevantna za odluku o daljnjem postupanju u slučajevima kada podrtina ili potonula stvar a) ima značaj kulturnog dobra ili b) predstavlja opasnost u smislu članka 840.a stavka 4. PZ-a podrazumijevajući primjenu odredbi o obveznom uklanjanju (PZ, članak 840.j *et seq.*).⁵¹

U tom smislu predlaže se i noveliranje članka 840.f stavka 1. i stavka 2. PZ-a, na način da se stavak 2. briše, dosadašnji stavak 3. postaje stavak 2., a pročišćeni tekst članka 840.f PZ-a glasio bi:

“(1) Ako se u roku od 15 dana od objave oglasa iz članka 840.dž stavka 1. ovoga Zakonika vlasnik ili druga ovlaštena osoba ne javi i ne dokaže svoje pravo na potonulu stvar, odnosno podrtinu ili odbije preuzeti stvar, ili namiriti sve razumne troškove i nalazninu, tada izvađena potonula stvar, odnosno podrtina:

- a) **postaje vlasništvo poštenog nalaznika kod kojeg se do tada nalazila na čuvanju, odnosno**
- b) **postaje vlasništvo Republike Hrvatske ako se nalazi na čuvanju u ime Ministarstva ili ako stvar ima značaj kulturnog dobra.**

(2) **U slučajevima iz stavka 1. točke b) ovoga članka, tako stečena imovina Republike Hrvatske povjerava se na upravljanje i raspolaganje Ministarstvu. Ministarstvo može izvađenu podrtinu, odnosno potonulu stvar koja je postala vlasništvo Republike Hrvatske prodati na javnoj**

⁵¹ Skorupan Wolff, Padovan, *Vađenje podrtina i potonulih stvari u svjetlu novele Pomorskog zakonika iz 2013. godine...*, *op. cit.* bilj. 17, str. 117.

dražbi pa iz iznosa postignutog prodajom namiriti sve razumne troškove u vezi s vađenjem, oglašavanjem, čuvanjem i prodajom. Mogući višak toga iznosa koji ostane nakon odbitka troškova ostaje u korist državnog proračuna.

- (3) Ako je podrtina odnosno potonula stvar prodana na javnoj dražbi prije isteka roka od 15 dana od objave oglasa sukladno stavku 4. članka 840.dž ovog Zakonika te je iznos ostvaren prodajom na javnoj dražbi položen na sudu, a vlasnik ili druga ovlaštena osoba se ne javi i ne dokaže svoje pravo na potonulu stvar odnosno podrtinu ili odbije namiriti sve razumne troškove, pristojbe i nalazninu u roku od tri mjeseca od objave oglasa iz članka 840.dž stavka 1. ovoga Zakonika, primijenit će se sljedeće:
- a) iz iznosa položenog na sudu namirit će se pristojbe lučke kapetanije te svi razumni troškovi koje su Ministarstvo i poštenu nalaznik poduzeli u vezi s vađenjem, oglašavanjem, čuvanjem i prodajom potonule stvari, odnosno podrtine;
 - b) višak iznosa koji ostane nakon odbitka troškova i pristojbi predat će se poštom nalazniku koji je izvadio podrtinu, odnosno potonulu stvar;
 - c) ako je vađenje poduzela nadležna lučka kapetanija, višak iznosa koji ostane nakon odbitka troškova ostaje u korist državnog proračuna."

Nakon brisanja navedenih odredbi članka 840.č stavaka 1., 6. i 7. PZ-a potrebno je dopuniti članak 840.d stavak 4. jer *de lege lata* ta odredba upućuje na odredbu članka 840.č stavka 6. PZ-a za koju se predlaže da se ukine. Iz tog razloga predlaže se dopuniti čl. 840.d st. 4. PZ-a na način da se propiše: *"Ako se ne može utvrditi vrijeme potonuća ili nasukanja u svrhu utvrđivanja roka iz stavka 2. ovoga članka, rok iz stavka 2. ovoga članka počinje teći onoga dana kad je utvrđeno mjesto gdje je predmet potonuo ili se nasukao. Kad je riječ o pomorskom objektu ostavljenom na kopnenom dijelu pomorskog dobra, taj rok počinje teći od dana kad je nadležno tijelo koje upravlja pomorskim dobrom pisanim putem pozvalo ovlaštenu osobu da preuzme pomorski objekt, odnosno utvrdilo da je ovlaštena osoba nepoznata ili nedostupna te o tome obavijestilo nadležnu lučku kapetaniju."*

Znači, izmijenjeni i dopunjeni čl. 840.d st. 4. PZ-a propisuje kada počinje teći rok od čijeg proteka se smatra da ovlaštena osoba ne namjerava poduzeti vađenje podrtine ili potonule stvari, a riječ je o početku tjeka roka u slučaju ako se ne može utvrditi vrijeme potonuća ili nasukanja. *De lege ferenda* propisuje se da taj rok počinje teći onog dana kada je utvrđeno mjesto gdje je predmet potonuo

ili se nasukao. Također, kao što je prethodno opisano, *de lege ferenda* se predviđa proširiti primjenu odredbi o vađenju i uklanjanju podrtina i na pomorske objekte ostavljene na kopnenom dijelu pomorskog dobra. Zbog toga se predlaže dopuniti odredbu čl. 840.d st. 4. PZ-a i za taj slučaj te propisati od kada teče rok ako se ne može utvrditi vrijeme kada je objekt ostavljen na kopnenom djelu pomorskog dobra.

6. DEROGIRANJE PRAVA POŠTENOM NALAZNIKU DA ODBIJE PRIHVATITI VLASNIŠTVO AKO SE VLASNIK NE JAVI ILI SE JAVI, ALI NE ŽELI PREUZETI STVAR

Za normiranje vađenja podrtina odnosno potonulih stvari koje poduzima pošteni nalaznik posebno važan segment je uređivanje pravnih pitanja stvarnopravne naravi koja se otvaraju u situaciji ako se vlasnik izvađene podrtine ili potonule stvari ne javi ili ako odbije preuzeti podrtinu ili potonulu stvar ili namiriti sve troškove njezinog vađenja i čuvanja te nalazninu. Za takav slučaj zakonske odredbe *de lege lata* predviđaju više mogućih situacija i posljedično tome za svaku od njih uređuju pitanje stjecanja prava vlasništva na izvađenim podrtinama odnosno potonulim stvarima čije vađenje je poduzeo pošteni nalaznik. Slijedom toga izvađena podrtina ili potonula stvar postaje vlasništvo:

1. poštenog nalaznika koji je poduzeo njezino vađenje i kod kojeg se do tada nalazila na čuvanju (članak 840.f stavak 1. točka a) PZ-a),
2. Republike Hrvatske ako stvar ima značaj kulturnog dobra i to neovisno o tome je li njezino vađenje poduzeo pošteni nalaznik ili lučka kapetanija (članak 840.f stavak 1. točka b) PZ-a),
3. Republike Hrvatske i predaje se u posjed Ministarstvu ako pošteni nalaznik odbije prihvatiti vlasništvo podrtine ili potonule stvari koju je izvađio. U takvom slučaju poštenom nalazniku se na teret državnog proračuna naknađuju svi razumni troškovi koje je imao u svezi s vađenjem, čuvanjem podrtine odnosno potonule stvari, te mu se isplaćuje nalaznina u visini koja se određuje odgovarajućom primjenom članka 840.e PZ-a.⁵²

⁵² Članak 840.f stavak 1. i 2. PZ-a.

Pravopolitičko je pitanje treba li omogućiti poštenom nalazniku koji je poduzeo vađenje podrtine ili potonule stvari da ne prihvati vlasništvo izvađene stvari. Tijekom pripremnih radova koji su prethodili redakciji zakonskog teksta *de lege lata* (novela PZ-a iz 2013.) isticao se argument da je korisno, a time i dobrodošlo rješenje prema kojem se poštenom nalazniku omogućuje da odbije prihvatiti vlasništvo nad izvađenom podrtinom i potonulom stvari. Smatralo se da se na taj način može potaknuti zainteresirane fizičke i pravne osobe da se komercijalno bave vađenjem podrtina i potonulih stvari. Osobe koje bi se pojavljivale u ulozi poštenih nalaznika svoj komercijalni interes mogle bi zadovoljiti stjecanjem prava vlasništva nad izvađenom podrtinom odnosno potonulom stvari pod zakonom propisanim uvjetima ili stjecanjem prava na nalazninu. Takve aktivnosti koristile bi i javnom interesu jer bi se iz podmorja i sa obala odnosile podrtine i potonule stvari kojima tamo prirodno i izvorno nije mjesto. Izravna korist nastala vađenjem bila bi i anuliranje mogućnosti da one postanu opasne, pa da zbog toga postane nužno njihovo uklanjanje.

Međutim, pokazalo se da je takvo zakonsko rješenje otegotno za državu jer njegova primjena u praksi može predstavljati izdatke za državni proračun. Poštenu nalaznik koji odbije prihvatiti vlasništvo, a u praksi će to učiniti uvijek kada procijeni da mu nije ekonomično zadržati stvar ili ju prodati, *de lege lata*, kao što je istaknuto, ima pravo na naknadu svih razumnih troškova koje je imao u svezi s vađenjem, čuvanjem, prodajom podrtine odnosno potonule stvari, te mu se isplaćuje nalaznina, a sve to na teret državnog proračuna (članak 840.f stavak 2. PZ-a). Nadalje, prema rješenju *de lege lata*, izvađena potonula stvar ili podrtina u odnosu na koju je poštenu nalaznik odbio prihvatiti vlasništvo, postaje vlasništvo Republike Hrvatske i predaje se u posjed Ministarstvu koje mora dalje tu stvar prodavati na javnoj dražbi ili na drugi način s njome raspolagati. U tom slučaju najčešće se radi o podrtini odnosno potonuloj stvari koja nema značajniju preostalu vrijednost, pa troškovi u vezi s vađenjem, čuvanjem, oglašavanjem, zajedno s pristojbama i nalazninom, mogu premašiti iznos dobiven prodajom.

Znači, postojeće zakonsko rješenje smatra se neprimjerenim i pretjeranim opterećenjem za državni proračun i javne vlasti operativnim poslovima vezanim za postupanje s podrtinama i potonulim stvarima koje je izvadio poštenu nalaznik u situacijama gdje za to nema izravnog javnog interesa, konkretno nama elemenata opasnosti za sigurnost plovidbe, okoliš ili povezane interese. Dakle, ako je postupak vađenja poduzeo poštenu nalaznik, podrazumijeva se primarno njegov materijalni interes poduzimanja takvog posla, pa nije opravdano rizik tako proizašlih troškova prebaciti na državu. Pored toga, postojeće pozitivno pravno rješenje moguća je prepreka za izdavanje odobrenja za vađenje od

strane lučke kapetanije, upravo zbog neizvjesnosti konačnog ishoda postupka po pitanju stjecanja vlasništva na izvađenoj podrtini odnosno potonuloj stvari i potencijalnog troška na teret državnog proračuna.⁵³

Zbog opisanog se u ovom dijelu zakonske regulative postupka vađenja podrtina ili potonulih stvari koje poduzima poštenu nalaznik predlažu značajne izmjene. Prijedlogom novele PZ-a 2018. predviđa se derogiranje mogućnosti izbora poštenom nalazniku između opcije da prihvati vlasništvo nad izvađenom podrtinom odnosno potonulom stvari i opcije da izričito odbije prihvatiti vlasništvo nad podrtinom ili potonulom stvari koju je izvadio. Poštenu nalaznik ne može odbiti vlasništvo nad podrtinom ili potonulom stvari koju je izvadio, kao niti na pomorskom objektu ostavljenom na kopnenom dijelu pomorskog dobra. Izravna posljedica je ta da poštenu nalaznik neće pokretati upravni postupak vađenja ako nema pravni interes za stjecanje vlasništva nad izvađenom podrtinom odnosno potonulom stvari. Dakle, prema novom pravnom uređenju ovog pitanja jedina svrha postupka vađenja na inicijativu poštenog nalaznika je stjecanje vlasništva nad izvađenom stvari radi daljnjeg slobodnog raspolaganja s njom, a mogućnost stjecanja nalaznine i obijanje prihvaćanja vlasništva se derogira. Ako je predmet vađenja kulturno dobro, zakon ostaje neizmijenjen, a to znači da kulturno dobro nakon što je izvađeno postaje vlasništvo Republike Hrvatske, a poštenom nalazniku se isplaćuje nalaznina i svi razumni troškovi. Slijedom toga predlaže se noveliranje čl. 840.f na način da se stavak 2. briše, a dosadašnji stavak 3. postaje stavak 2. i mijenja se i glasi:

“(2) U slučajevima iz stavka 1. točke b) ovoga članka, tako stečena imovina Republike Hrvatske povjerava se na upravljanje i raspolaganje Ministarstvu. Ministarstvo može izvađenu podrtinu, odnosno potonulu stvar koja je postala vlasništvo Republike Hrvatske prodati na javnoj dražbi pa iz iznosa postignutog prodajom namiriti sve razumne troškove u vezi s vađenjem, oglašavanjem, čuvanjem i prodajom. Mogući višak toga iznosa koji ostane nakon odbitka troškova ostaje u korist državnog proračuna.”

7. NADLEŽNOST ZA UKLANJANJE PODRTINA ILI POTONULIH STVARI

U postupku uklanjanja podrtina i potonulih stvari odlučan faktor je efikasno i učinkovito postupanje, pa je radi ostvarivanja toga cilja posebno važno na optimalan način urediti nadležnost za postupanje. Prema PZ-u tijelo koje je nadležno

⁵³ Padovan, Skorupan Wolff, *Zakonska rješenja de lege ferenda za napuštena plovila u marnama...*, *op. cit.* bilj. 11, str. 151-152.

za rukovođenje postupkom uklanjanja je lučka kapetanija prema svojoj mjesnoj nadležnosti. *De lege lata* lučka kapetanija je tijelo kojem se upućuje obavijest da je pomorski objekt sudjelovao u pomorskoj nesreći u kojoj je nastala podrtina (članak 840.k stavak 1. PZ-a). Nakon što sazna za postojanje podrtine lučka kapetanija mora upotrijebiti sva moguća sredstva radi hitnog upozoravanja pomoraca, te mjere radi određivanja točnog položaja podrtine (članak 840.lj). Jedan od najvažnijih koraka u postupanju koji lučka kapetanija treba poduzeti je procjena predstavlja li podrtina opasnost (članak 840.l stavak 1. PZ-a) te poduzimanje mjera radi njezinog označavanja (članak 840.m). Kada utvrdi da podrtina predstavlja opasnost, nadležna lučka kapetanija može donijeti rješenje:

1. kojim će narediti vlasniku da ukloni podrtinu, a u kojem će odrediti razuman rok u kojem je vlasnik to dužan učiniti (članak 840.n stavak 1. i 5.a) PZ-a),
2. temeljem kojeg će odmah intervenirati uklanjanjem jer je potrebno hitno djelovanje zbog osobito ozbiljne opasnosti (članak 840.n stavak 6. PZ-a).

Ako vlasnik ne postupi po rješenju nadležne lučke kapetanije i ne ukloni podrtinu, lučka kapetanija može ukloniti podrtinu (članak 840.n stavak 7. PZ-a). Također, kada je vlasnik započeo uklanjanje lučka kapetanija može intervenirati u mjeri u kojoj je potrebno osigurati da se uklanjanje zaista provodi na način koji je siguran i kojim se štiti morski okoliš (članak 840.n stavak 4. PZ-a).

U praksi se pokazalo da bi operativni dio postupanja s podrtinama trebalo prebaciti s lučkih kapetanija na tijelo koje upravlja lukom ili pomorskim dobrom ili tijelo koje brine o održavanju plovnih putova. Stoga se Prijedlogom novele PZ-a, 2018. predlaže da u slučaju:

1. ako vlasnik ne postupi po rješenju o obveznom uklanjanju, znači, ako ne ukloni podrtinu u razumnom roku koji je rješenjem odredila lučka kapetanija, tada lučka kapetanija može ovlaštenom tijelu rješenjem narediti uklanjanje podrtine na trošak i rizik vlasnika na najefikasniji i najbrži mogući način, uključujući i njenu prodaju na javnoj dražbi radi uklanjanja, vodeći pritom računa o sigurnosti i zaštiti morskog okoliša ili
2. ako je nužno hitno intervenirati uklanjanjem jer je opasnost postala osobito ozbiljna, nadležna lučka kapetanija donosi rješenje temeljem kojega ovlašteno tijelo odmah intervenira na trošak i rizik vlasnika, uklanjanjem podrtine na najefikasniji i najbrži mogući način, uključujući i njenu prodaju na javnoj dražbi, vodeći pritom računa o sigurnosti i zaštiti morskog okoliša.

Znači, u oba slučaja lučka kapetanija izdaje nalog ovlaštenom tijelu da ukloni podrtinu odnosno potonulu stvar na trošak ili rizik vlasnika. Pri tome je moguće i uklanjanje prodajom na javnoj dražbi koju tada provodi samo ovlašteno tijelo.

U okviru noveliranja ovih pitanja potrebno je pojasniti tko se može naći u ulozi ovlaštenog tijela te jasno razgraničiti nadležnosti za postupanje između ovlaštenih tijela koja Prijedlogom novele PZ-a, 2018. dobivaju obvezu postupanja.

Ovlašteno tijelo može biti: 1. lučka uprava za luke otvorene za javni promet, 2. koncesionar luke posebne namjene za te luke, 3. Plovput za podrtine izvan lučkog područja, 4. jedinica lokalne samouprave za podrtine koje se nalaze na kopnenom dijelu pomorskog dobra.⁵⁴

Razgraničenje nadležnosti između ovih ovlaštenih tijela ovisi o području na kojem se podrtina nalazi:

1. za podrtine izvan lučkog područja tijelo ovlašteno za uklanjanje podrtine je Plovput d.o.o.,
2. za podrtine koje se nalaze unutar lučkoga područja tijelo ovlašteno za uklanjanje je tijelo koje upravlja lukom, a to je lučka uprava za luke otvorene za javni promet ili koncesionar luke posebne namjene za te luke,
3. za podrtine koje se nalaze na kopnenom dijelu pomorskog dobra tijelo ovlašteno za uklanjanje je jedinica lokalne samouprave.

Prema tome, pročišćeni tekst članka 840.n PZ-a glasio bi:

- “(1) Kada nadležna lučka kapetanija utvrdi da podrtina predstavlja opasnost, rješenjem će narediti vlasniku da ukloni podrtinu.
- (2) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka, vlasnik ili druga ovlaštena osoba mora nadležnoj lučkoj kapetaniji pružiti svjedodžbu o osiguranju ili drugom financijskom jamstvu kako je propisano u članku 840.p ovoga Zakonika.
- (3) Vlasnik može sklopiti ugovor s izvođačem radova da u njegovo ime ukloni podrtinu za koju je utvrđeno da predstavlja opasnost. Prije nego

⁵⁴ Člankom 10. Zakona o pomorskom dobru i morskim lukama, Narodne novine br. 158/2003, 141/2006, 38/2009, 56/2016 propisano je da “pomorskim dobrom upravlja, vodi brigu o zaštiti i odgovara Republika Hrvatska neposredno ili putem jedinica područne (regionalne) samouprave, odnosno jedinica lokalne samouprave u skladu s odredbom ovoga Zakona. Pod upravljanjem pomorskim dobrom podrazumijeva se održavanje, unapređenje, briga o zaštiti pomorskog dobra u općoj upotrebi, te posebna upotreba ili gospodarsko korištenje pomorskog dobra na temelju koncesije ili koncesijskog odobrenja. O dijelu pomorskog dobra u općoj upotrebi koje se nalazi na njenom području, vodi brigu o zaštiti i održava jedinica lokalne samouprave.”

- što takvo uklanjanje započne, lučka kapetanija može odrediti uvjete uklanjanja u mjeri u kojoj je potrebno osigurati da se uklanjanje provodi na način koji je siguran i kojim se štiti morski okoliš.
- (4) Kada je uklanjanje propisano stavcima 1. i 3. ovog članka započelo, nadležna lučka kapetanija može intervenirati u mjeri u kojoj je potrebno osigurati da se uklanjanje zaista provodi na način koji je učinkovit i siguran te kojim se štiti morski okoliš.
- (5) Nadležna lučka kapetanija rješenjem će:
- odrediti razuman rok u kojem je vlasnik dužan ukloniti podrtinu i uvjete uklanjanja iz stavka 3. ovoga članka, uzimajući u obzir prirodu opasnosti utvrđenu sukladno članku 840.l ovoga Zakonika,
 - naglasiti da po njenom nalogu podrtinu može ukloniti ovlašteno tijelo na trošak i rizik vlasnika, ako on to ne učini u navedenom roku, uključujući i prodajom podrtine na javnoj dražbi.**
- (6) U slučajevima koji zahtijevaju hitno djelovanje kada opasnost postane osobito ozbiljna, nadležna lučka kapetanija donijet će rješenje temeljem kojega će ovlašteno tijelo odmah intervenirati na trošak i rizik vlasnika, uklanjanjem podrtine na najefikasniji i najbrži mogući način, uključujući i njenu prodaju na javnoj dražbi, vodeći pritom računa o sigurnosti i zaštiti morskog okoliša.
- (7) Ako vlasnik ne ukloni podrtinu u roku određenom sukladno stavku 5. točki a) ovoga članka, lučka kapetanija može ovlaštenom tijelu rješenjem narediti uklanjanje podrtine na trošak i rizik vlasnika na najefikasniji i najbrži mogući način, uključujući i njenu prodaju na javnoj dražbi radi uklanjanja, vodeći pritom računa o sigurnosti i zaštiti morskog okoliša.
- (8) Lučka kapetanija je dužna o mjerama iz ovoga članka izvijestiti vlasnika čiji se podaci nalaze u izvješćima iz članka 840.k stavka 2. ovoga Zakonika.
- (9) U slučajevima iz stavaka 6. i 7. ovoga članka tijelo ovlašteno za uklanjanje podrtine je trgovačko društvo Plovput d.o.o. za podrtine koje se nalaze izvan lučkog područja, tijelo koje upravlja lukom za podrtine koje se nalaze unutar lučkog područja, odnosno tijelo koje upravlja pomorskim dobrom za podrtine koje se nalaze na kopnenom dijelu pomorskog dobra.

- (10) **Sredstva za uklanjanje podrtina temeljem stavaka 6. i 7. ovoga članka osigurava tijelo ovlašteno za uklanjanje, osim kad je riječ o trgovačkom društvu Plovput d.o.o. u kojem slučaju se sredstva osiguravaju u državnom proračunu, što ne utječe na odgovornost vlasnika za sve troškove u vezi uklanjanja podrtine temeljem članka 840.nj ovog Zakonika.**
- (11) Žalba protiv rješenja iz stavaka 1., 5., 6. i 7. ovoga članka nije dopuštena, ali se može pokrenuti upravni spor.
- (12) **Rješenja i obavijesti koji se donose temeljem ovoga članka dostavljaju se vlasniku sukladno pravilima o javnoj objavi, prema odredbama zakona kojim se uređuje vođenje upravnog postupka."**

Analogno navedenim izmjenama potrebno je provesti i odgovarajuće izmjene članka 840.s PZ-a koje se odnose na obvezno uklanjanje potonule stvari te bi pročišćeni tekst toga članka prema Prijedlogu novele PZ-a, 2018. glasio:

- "(1) Nadležna lučka kapetanija utvrđuje predstavlja li potonula stvar opasnost u smislu članka 840.a stavka 4. ovoga Zakonika pri čemu se na odgovarajući način primjenjuje članak 840.l ovog Zakonika.
- (2) Čim sazna za postojanje opasne potonule stvari, lučka kapetanija će poduzeti mjere lociranja i označavanja potonule stvari, pri čemu se na odgovarajući način primjenjuju članci 840.lj i 840.m ovog Zakonika.
- (3) Kada utvrdi da potonula stvar predstavlja opasnost, nadležna lučka kapetanija će rješenjem narediti vlasniku da u primjerenom roku ukloni potonulu stvar.
- (4) **Ako vlasnik ili druga ovlaštena osoba ne postupi prema rješenju iz stavka 3. ovoga članka, ili kad bez opravdanog razloga prekine ili napusti započeto uklanjanje, lučka kapetanija će rješenjem narediti ovlaštenom tijelu da na trošak i rizik vlasnika odmah ukloni potonulu stvar na najbrži i najefikasniji način, uključujući i njenu prodaju na javnoj dražbi, vodeći pritom računa o zaštiti morskog okoliša.**
- (5) U slučajevima kada opasnost postane osobito ozbiljna, lučka kapetanija može i bez donošenja prethodnog rješenja iz stavka 3. ovoga članka postupiti prema stavku 4. ovoga članka.
- (6) Ako se utvrdi da potonula stvar predstavlja opasnost u smislu članka 840.a stavka 4. ovoga Zakonika, a nadležnoj lučkoj kapetaniji je vlasnik nepoznat, lučka kapetanija će odmah postupiti po stavku 4. ovog članka.
- (7) **Tijelo ovlašteno za uklanjanje potonule stvari iz stavka 4. je trgovačko društvo Plovput d.o.o. za potonule stvari koje se nalaze izvan lučkog**

područja, tijelo koje upravlja lukom za potonule stvari koje se nalaze unutar lučkog područja, odnosno tijelo koje upravlja pomorskim dobrom za stvari koje su se nasukale ili ih je more izbacilo na kopneni dio pomorskog dobra.

- (8) **Sredstva za uklanjanje temeljem stavaka 4., 5. ili 6. ovoga članka osigurava tijelo ovlašteno za uklanjanje, osim kad je riječ o trgovačkom društvu Plovput d.o.o. u kojem slučaju se sredstva osiguravaju u državnom proračunu, što ne utječe na obvezu vlasnika da naknadi sve troškove u vezi uklanjanja za koje odgovara sukladno članku 840.t ovog Zakonika.**
- (9) **Žalba protiv rješenja iz stavaka 3., 4., 5. i 6. ovoga članka nije dopuštena, ali se može pokrenuti upravni spor.**
- (10) **Rješenja i obavijesti koji se donose temeljem ovoga članka dostavljaju se vlasniku ili ovlaštenoj osobi sukladno pravilima o javnoj objavi, prema odredbama zakona kojim se uređuje vođenje upravnog postupka.”**

Također radi postizanja cilja rasterećenja lučkih kapetanija operativnim poslovima u vezi uklanjanja predlaže se da se poslovi hitnog upozoravanja pomoraca i drugih zainteresiranih država o prirodi i položaju podrtine te poslovi poduzimanja mjera radi određivanja točnog položaja podrtine prebace s lučkih kapetanija na nadležna tijela i službe. Prema Prijedlogu novele PZ-a, 2018. lučke kapetanije i nadalje imaju ovlaštenje izdavati naloge nadležnim tijelima i službama u vezi poduzimanja navedenih mjera u postupku uklanjanja podrtina. Spomenute mjere hitnog upozoravanja pomoraca i drugih zainteresiranih država o prirodi i položaju podrtine te radi određivanja točnog položaja podrtine, kao i mjere radi označavanja podrtine prema Prijedlogu novele PZ-a, 2018. provode se u okviru poslova sigurnosti plovidbe iz glave II. dijela III. PZ-a. Ova glava PZ-a uređuje relevantna pitanja koja se odnose na sigurnost plovidbe na plovnim putovima.

Pročišćeni tekst novele čl. 840.lj gasi:

- “(1) Nakon što lučka kapetanija sazna za postojanje podrtine, **nadležna tijela i službe će po nalogu lučke kapetanije** upotrijebiti sva moguća sredstva radi hitnog upozoravanja pomoraca i drugih zainteresiranih država o prirodi i položaju podrtine.
- (2) Ako lučka kapetanija ima razloga vjerovati da podrtina predstavlja opasnost, **nadležna tijela i službe će po nalogu lučke kapetanije** poduzeti sve mjere radi određivanja točnog položaja podrtine.

(3) Mjere iz ovog članka provode se u okviru usluga sigurnosti plovidbe iz glave II. dijela III. ovoga Zakonika.”

Pročišćeni tekst novele čl. 840.m glasi:

- “(1) Ako lučka kapetanija utvrdi da podrtina predstavlja opasnost, **nadležna tijela i službe će po nalogu lučke kapetanije** poduzeti sve razumne mjere kako bi se podrtina označila.
- (2) Označavanje podrtine treba biti u skladu s međunarodno prihvaćenim sustavom obilježavanja (balisaže) koji se primjenjuje na području gdje se podrtina nalazi.
- (3) Ministarstvo mora objaviti pojedinosti o tim oznakama, koristeći sva prikladna sredstva, uključujući odgovarajuće nautičke publikacije.
- (4) Mjere iz ovog članka provode se u okviru usluga sigurnosti plovidbe iz glave II. dijela III. ovoga Zakonika.”**

8. IZVORI FINANCIRANJA OBVEZNOG UKLANJANJA PODRTINA ILI POTONULIH STVARI TE OSIGURANJE TRAŽBINE NAKNADE TROŠKOVA

Osnovna teza na kojoj počiva obvezno uklanjanje podrtina i potonulih stvari jest da je uklanjanje o svom trošku dužan poduzeti vlasnik podrtine odnosno potonule stvari. Riječ je o troškovima lociranja, označavanja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari.

PZ-om po uzoru na WRC propisuje se objektivna odgovornosti vlasnika za troškove uklanjanja podrtine odnosno potonule stvari (čl. 840.nj. PZ-a). Vlasnik se može osloboditi odgovornosti ako dokaže da je pomorska nesreća u kojoj je nastala podrtina: a) posljedica rata, neprijateljstava, građanskog rata, pobune ili iznimne, neizbježne i nesavladive prirodne pojave, b) u cijelosti prouzročena radnjom ili propustom treće osobe učinjenima u namjeri da se prouzroči šteta ili c) u cijelosti prouzročena nemarom ili dugom štetnom radnjom nadležnog javnog tijela odgovornog za održavanje svjetala ili drugih sredstava za pomoć plovidbi u obavljanju te funkcije.

Po uzoru na čl. 12. WRC-a, novelom PZ-a iz 2013. uvedena je odredba o obveznom osiguranju odgovornosti za troškove uklanjanja podrtine. Uz obvezno osiguranje propisano je pravo na izravnu tužbu protiv osiguratelja odgovornosti (čl. 840.p i 840.r PZ-a). *De lege lata* člankom 840.p stavkom 1. propisano je da je vlasnik plovnog objekta čija bruto tonaža iznosi 300 tona ili više upisanog u Republici Hrvatskoj dužan održavati na snazi osiguranje ili drugo financijsko jamstvo, kao

što je garancija banke ili slične institucije, radi pokrića odgovornosti za troškove lociranja, označavanja i uklanjanja podrtine, u visini svote koja ogovara granicama odgovornosti propisanim u članku 391. stavku 1. točki 2. PZ-a. Ovaj članak potrebno je dopuniti na način da se propiše da je obvezno osiguranje odgovornosti za troškove uklanjanja podrtine dužan imati i vlasnik plutajućeg objekta jer se odredbe o uklanjanju podrtina primjenjuju na plovne i plutajuće objekte.⁵⁵

Nadalje, *de lege lata* propisano je da osiguranje ili drugo financijsko jamstvo može biti u obliku pokrića kakvo pružaju članice Međunarodne grupe P&I klubova ili drugog zadovoljavajućeg jamstva kao financijskog jamstva ili samoosiguranja koji pružaju odgovarajuće uvjete pokrića (članak 840.p stavak 2. PZ-a). U trenutku kreiranja navedene zakonske odredbe Republika Hrvatska nije bila stranka WRC-a, pa je potvrda osiguranja ili drugog financijskog jamstva mogla služiti kao dokaz da su osiguranje ili drugo financijsko jamstvo na snazi (članak 840.p stavak 3. PZ-a). U međuvremenu, Republika Hrvatska je postala stranka WRC-a, pa se Prijedlogom novele PZ-a, 2018. treba propisati da svjedodžbu izdaje lučka kapetanija, a obveza vlasnika plovnog i plutajućeg objekta je da zatraži od lučke kapetanije izdavanje svjedodžbe kojom se potvrđuje da su osiguranje i drugo financijsko jamstvo na snazi u skladu s odredbama WRC-a i PZ-a. Također bi trebalo dopuniti i odredbu članka 840.p stavka 3. PZ-a na način da se propiše da razdoblje valjanosti svjedodžbe ne može biti duže od razdoblja valjanosti osiguranja ili drugog jamstva. Pored toga, noveliranim zakonskim odredbama je potrebno propisati kada osiguranje ili drugo financijsko jamstvo smije prestati. Nadalje, s obzirom na to da prema našim propisima brodar odgovara neograničeno za troškove lociranja, označavanja i uklanjanja podrtine jer je člankom 389. stavkom 1. točkom d) propisano da se odredbe o odgovornosti brodara te ograničenju odgovornosti ne primjenjuju na tražbine predviđene odredbama glave VI. dijela VIII. PZ-a, posebno je važno dopuniti čl. 840.p na način da se propiše da osiguratelj ili druga osoba koja je izdala financijsko jamstvo prema ovom članku može osnovati fond ograničene odgovornosti.

Prijedlog novele članka 840.p glasi:

“(1) Vlasnik plovnog i **plutajućeg objekta** čija bruto tonaža iznosi 300 tona ili više upisanog u Republici Hrvatskoj dužan je održavati na snazi osiguranje ili drugo financijsko jamstvo, kao što je garancija banke ili slične financijske institucije, radi pokrića odgovornosti iz članka 840.nj ovoga Zakonika, u visini svote koja odgovara granicama odgovornosti propisanim u članku 391. stavku 1. točki 2. ovoga Zakonika.

⁵⁵ Vidjeti definiciju podrtine članak 840.a stavak 1. PZ-a.

- (2) **Vlasnik plovnog objekta iz stavka 1. ovoga članka dužan je zatražiti od lučke kapetanije izdavanje svjedodžbe kojom se potvrđuje da su osiguranje ili drugo financijsko jamstvo na snazi u skladu s odredbama Međunarodne konvencije o uklanjanju podrtina iz 2007. godine i ovoga Zakonika.**
- (3) Svjedodžba iz stavka 2. ovoga članka izdaje se na hrvatskom i engleskom jeziku i sadrži sljedeće podatke:
 - a) ime plovnog ili plutajućeg objekta, brojeve ili slova za prepoznavanje i luku upisa;
 - b) bruto tonažu plovnog ili plutajućeg objekta;
 - c) ime i glavno poslovno sjedište vlasnika;
 - d) IMO identifikacijski broj ili druge jedinstvene identifikacijske oznake plovnog ili plutajućeg objekta;
 - e) vrstu i rok trajanja osiguranja ili drugog jamstva;
 - f) ime i glavno poslovno sjedište osiguratelja ili druge osobe koja daje jamstvo i, u odgovarajućem slučaju, poslovno sjedište u kojem je osiguranje ili jamstvo zaključeno; i
 - g) **razdoblje valjanosti svjedodžbe, koje ne može biti duže od razdoblja valjanosti osiguranja ili drugog jamstva.**
- (4) Svjedodžba iz stavka 2. ovoga članka mora se nalaziti na plovnom ili plutajućem objektu, a preslika se čuva u upisniku.
- (5) **Osiguravatelj ili druga osoba koja je izdala financijsko jamstvo prema stavku 1. ovoga članka može osnovati fond ograničene odgovornosti.**
- (6) **Osiguranje ili drugo financijsko jamstvo iz stavka 1. ovoga članka smije prestati samo istekom razdoblja valjanosti osiguranja ili jamstva navedenog u svjedodžbi iz stavka 2. ovoga članka ili protekom roka od tri mjeseca računajući od dana kada je lučkoj kapetaniji iz stavka 2. ovoga članka upućena obavijest o otkazu osiguranja ili jamstva.**
- (7) **Iznimno od stavka 6. ovog članka, osiguranje ili drugo financijsko jamstvo smije prestati prije isteka toga tromjesečnoga roka ako je svjedodžba vraćena nadležnoj lučkoj kapetaniji ili je istodobno izdana nova važeća svjedodžba. Navedeno vrijedi i za svaku izmjenu čija je posljedica da osiguranje ili jamstvo više ne udovoljava odredbama ovog članka."**

De lege lata u slučaju ako vlasnik ne postupi po nalogu lučke kapetanije i ne ukloni podrtinu te u slučajevima koji zahtijevaju hitno djelovanje kada opasnost

postane osobito ozbiljna, pa lučka kapetanija odmah intervenira uklanjanjem podrtine odnosno potonule stvari, financijska sredstva za obvezno uklanjanje podrtine osiguravaju se u državnom proračunu, ovlast za uklanjanje ima lučka kapetanija, a vjerovnik je država. Kao što je objašnjeno Prijedlogom novele PZ-a, 2018. nadležnost za uklanjanje u navedenim slučajevima prelazi s lučke kapetanije na ovlašteno tijelo, a između ovlaštenih tijela raspoređena je s obzirom na lokaciju na kojoj se podrtina odnosno potonula stvar nalazi. Sukladno tome potrebno je izvršiti odgovarajuće izmjene u pogledu izvora financiranja te vjerovničkih prava.

Problem u praksi su napušteni plovni objekti jer oni u praksi nemaju važeće osiguranje te plovni objekti u lukama nautičkog turizma na koje se s obzirom na kriterij od minimalno 300 bruto registarskih tona ne primjenjuje obveza osiguranja odgovornosti za troškove uklanjanja podrtine.

Slijedom opisanog potrebno je urediti izvore financiranja obveznog uklanjanja podrtina i potonulih stvari i osiguranja naknade troškova:

1. ako vlasnik ne postupi po nalogu lučke kapetanije i ne ukloni podrtinu te
2. u slučajevima koji zahtijevaju hitno djelovanje kada opasnost postane osobito ozbiljna, pa ovlašteno tijelo odmah intervenira uklanjanjem podrtine odnosno potonule stvari po nalogu lučke kapetanije.

U navedenim slučajevima ovlaštena tijela postupaju na trošak vlasnika. Međutim, ona moraju imati osigurana financijska sredstva potrebna za uklanjanje. Zbog toga se predlaže noveliranje čl. 840.n PZ-a i u pogledu tih pitanja. Prijedlogom novele PZ-a, 2018. predlaže se da sredstva za uklanjanje u opisana dva slučaja⁵⁶:

- a) treba osigurati tijelo ovlašteno za uklanjanje, znači lučka uprava, ako je ona u konkretnom slučaju nadležna za uklanjanje, ili koncesionar luke posebne namjene, ako je on nadležan, ili tijelo lokalne samouprave, ako se uklanjanje obavlja na njegovom području, ili
- b) osiguravaju se iz državnog proračuna ako je za uklanjanje nadležan Plovput d.o.o.

Prijedlog pročišćenog teksta članka 840.n stavka 10. PZ-a glasi:

“Sredstva za uklanjanje podrtina temeljem stavaka 6. i 7. ovoga članka osigurava tijelo ovlašteno za uklanjanje, osim kad je riječ o trgovačkom

⁵⁶ Riječ je o slučajevima iz članka 840.n stavci 6. i 7. Vidjeti pročišćeni tekst *supra*.

društvu Plovput d.o.o. u kojem slučaju se sredstva osiguravaju u državnom proračunu, što ne utječe na odgovornost vlasnika za sve troškove u vezi uklanjanja podrtine temeljem članka 840.nj ovoga Zakonika.”

U pogledu novog zakonskog uređenja izvora financiranja uklanjanja potonulih stvari pročišćeni tekst čl. 840.s stavka 8. PZ-a glasi:

“Sredstva za uklanjanje temeljem stavaka 4., 5. ili 6. ovoga članka osigurava tijelo ovlašteno za uklanjanje, osim kad je riječ o trgovačkom društvu Plovput d.o.o. u kojem slučaju se sredstva osiguravaju u državnom proračunu, što ne utječe na obvezu vlasnika da naknadi sve troškove u vezi uklanjanja za koje odgovara sukladno članku 840.t ovoga Zakonika”.

De lege ferenda, kako je već izneseno u prethodnom poglavlju, ako vlasnik ne postupi po nalogu kapetanije ili u situacijama kada je uklanjanje hitno zbog velike izravne opasnosti, ovlašteno tijelo uklanja podrtinu odnosno potonulu stvar po nalogu lučke kapetanije na trošak i rizik vlasnika. S obzirom na drugačiju raspodjelu nadležnosti te činjenicu da tijelo ovlašteno za uklanjanje osigurava sredstva za uklanjanje, potrebno je propisati da mu tada pripada zakonsko založno pravo i pravo retencije na uklonjenoj podrtini odnosno potonuloj stvari te mogućnost namirenja u ovršnom postupku ili prodajom na javnoj dražbi koja će se provoditi sukladno Pravilniku o javnoj dražbi.

Pročišćeni tekst članka 840.u PZ-a *de lege ferenda* glasio bi:

- “(1) Kada lučka kapetanija postupi sukladno odredbama članka 840.n stavaka 4., 6. ili 7. odnosno članka 840.s stavaka 4., 5. ili 6. ovoga Zakonika, **Republika Hrvatska, odnosno tijelo koje je uklonilo podrtinu ili potonulu stvar te osiguralo sredstva za njezino uklanjanje ima založno pravo** na uklonjenoj potonuloj stvari ili podrtini radi osiguranja naknade troškova lociranja, označavanja i uklanjanja, te može uklonjenu potonulu stvar ili podrtinu zadržati dok joj odgovorna osoba ne podmiri te tražbine, osim za potonule stvari ili podrtine za koje se utvrdi da imaju obilježja kulturnog dobra ili su od vojnog značaja.
- (2) **Ustupanjem tražbine za naknadu troškova lociranja, označavanja i uklanjanja podrtine, odnosno potonule stvari prenosi se i zakonsko založno pravo i pravo zadržanja iz stavka 1. ovoga članka.**
- (3) **Vjerovnici iz stavka 1. ovoga članka ovlašteni su namiriti svoje tražbine iz prodajne cijene podrtine, odnosno potonule stvari ostvarene prodajom na javnoj dražbi ili sudskom prodajom odgovarajućom primjenom odredbi glave II. dijela IX. ovoga Zakonika.**

- (4) Na javnu dražbu iz stavka 3. ovoga članka, **članka 840.a stavka 6., članka 840.n stavaka 6. i 7. te članka 840.s stavka 4. ovoga Zakonika**, na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članka 171. ovoga Zakonika.”

S tim u vezi trebalo je predložiti i odgovarajuću izmjenu u članku 912. stavku 1. točki 1. pa bi pročišćeni tekst članka 912. glasio:

“(1) Iz diobne mase vjerovnici se podmiruju prema ovom redu prvenstva:

- 1) **vjerovnici čije su tražbine osigurane zakonskim založnim pravom s osnova članka 171. i 840.u ovoga Zakonika**,
- 2) vjerovnici čije su tražbine osigurane pomorskim privilegijem,
- 3) **vjerovnici koji po ovom Zakoniku imaju pravo zadržaja**,
- 4) vjerovnici čije su tražbine osigurane hipotekom na brodu,
- 5) ostali vjerovnici.

- (2) Troškovi nastali u tijeku postupka prodaje broda namiruju se prije razdiobe kupovnine, pa i prije bilo koje tražbine navedene u stavku 1. ovoga članka.”

9. ZASTARA

Kao što je prethodno opisano, odredbe PZ-a o obveznom uklanjanju podrtina (članci 840.j do 840.z) koje su u hrvatsko pravo unesene novelom PZ-a iz 2013. bile su izrađene po uzoru na WRC. U međuvremenu je Hrvatska pristupila konvenciji uz deklaraciju da će ju primjenjivati na čitavom svom državnom području, uključujući i teritorijalno more. U Hrvatskoj je WRC stupila na snagu u listopadu 2017. godine. Stoga, treba u potpunosti usuglasiti odredbe PZ-a o obveznom uklanjanju s WRC-om. Osim ujednačavanja sustava svjedodžbe obveznog osiguranja odgovornosti brodarica za troškove lociranja, označavanja i obveznog uklanjanja podrtine koje je prethodno prikazano, važno pitanje koje treba uskladiti je pitanje rokova zastare tražbina za te troškove (članak 840.z PZ-a). *De lege lata* propisan je petogodišnji rok zastare prava na naknadu troškova lociranja, označavanja i uklanjanja podrtine, a rok počinje teći od dana kada je utvrđena opasnost. Ako se tužba ne podnese u roku od deset godina računajući od dana saznanja za podrtinu, utrnjuje pravo na naknadu troškova lociranja, označavanja i uklanjanja. Potrebno je u PZ implementirati odgovarajuće rokove predviđene WRC-om, a to je rok od tri godine za zastaru prava na naknadu troškova lociranja, označavanja i uklanjanja podrtine, koji počinje teći od dana kada je utvrđena opasnost, te rok od šest godina protekom kojeg utrnjuje pravo na naknadu troškova lociranja, ozna-

čavanja i uklanjanja podrtine ako se tužba ne podnese u tom roku računajući od dana pomorske nesreće u kojoj je nastala podrtina.

Prijedlog pročišćenog članka 840.z glasi:

- “(1) Pravo na naknadu troškova lociranja, označavanja i uklanjanja podrtine ili potonule stvari prema odredbama ovoga dijela ove glave ovoga Zakonika zastarijeva u roku od **tri godine** od dana kada je sukladno članku 840.l ovoga Zakonika utvrđena opasnost.
- (2) Pravo na naknadu troškova lociranja, označavanja i uklanjanja podrtine utrnjuje ako se tužba ne podnese u roku od **šest godina računajući od dana pomorske nesreće u kojoj je nastala podrtina. Ako se pomorska nesreća sastoji od niza događaja, rok od šest godina počinje teći od dana nastupa prvoga događaja.**
- (3) Pravo na naknadu troškova lociranja, označavanja i uklanjanja potonule stvari utrnjuje ako se tužba ne podnese u roku od 10 godina računajući od dana donošenja rješenja o uklanjanju potonule stvari.”

10. ZAKLJUČAK

Novelom PZ-a iz 2013. godine instituti vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari uređeni su na cjelovit i sustavan način. Na temelju iskustva u primjeni ovih pravnih instituta u praksi uočeno je da pojedina zakonska rješenja treba izmijeniti i dopuniti u cilju postizanja što učinkovitijeg pravnog okvira za postupanje s podrtinama i potonulim stvarima. U međuvremenu Republika Hrvatska je postala stranka WRC-a, pa je pred zakonodavcem imperativ usklađivanja odredbi PZ-a s WRC-om. Zbog tih razloga se pristupilo izmjenama i dopunama odredbi dijela VIII., glave VI. PZ-a “Vađenje i uklanjanje podrtina i potonulih stvari”. U radu je obrazložen sadržaj izmjena i dopuna koje se predlažu te ciljevi i učinak koje zakonodavac namjerava postići pojedinom izmjenom i dopunom odredbi PZ-a o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari.

Dopunom definicije pojma podrtina omogućuje se primjena odredbi o vađenju i uklanjanju i na plovne i plutajuće objekte dok su u gradnji, a to rješenje u skladu je s pojmom podrtine iz WRC-a. Inkluzija plovnih i plutajućih objekata u gradnji u definiciju podrtine uvjetuje da se Prijedlogom novele PZ-a, 2018. predvidi obveza i za brodove u gradnji koji plove bruto tonaže 300 ili više da imaju svjedodžbu radi pokrivanja troškova lociranja, označavanja i uklanjanja podrtina.

Proširivanjem zakonske definicije pojma potonula stvar i na stvari koje je more izbacilo na obalu omogućuje se primjena instituta vađenja i uklanjanja i na

tu kategoriju stvari. Nastavno, na tu zakonsku dopunu važno je i proširivanje teritorijalnog polja primjene odredbi o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari i na kopneni dio pomorskog dobra te na napuštene pomorske objekte. *De lege lata* ne postoji adekvatan zakonski okvir za postupanje s pomorskim objektima koji su bez odgovarajućeg pravnog temelja ostavljeni na kopnenom dijelu pomorskog dobra. Radi kreiranja odgovarajućeg pravnog okvira koji će omogućiti učinkovito postupanje s napuštenim pomorskim objektima na kopnenom dijelu pomorskog dobra, potrebno je novelirati odredbu o polju primjene zakonskih odredbi te propisati da se odredbe PZ-a koje se odnose na vađenje na odgovarajući način primjenjuju i na postupanje s pomorskim objektima ostavljenim na kopnenom dijelu pomorskog dobra. Time se postiže funkcionalnija zaštita i neometano korištenje lučkog područja i kopnenog dijela pomorskog dobra.

Također, zakonskim rješenjem da poštenu nalaznik može biti i tijelo koje upravlja pomorskim dobrom odnosno morskom lukom u odnosu na podrtine, potonule stvari i napuštene pomorske objekte koji se nalaze na njegovom području znatno se unaprjeđuje pravni okvir. Tijelo koje upravlja lukom odnosno pomorskim dobrom može pokrenuti postupak vađenja, poduzeti ga i steći vlasništvo nad tom stvari, a time se efikasnije rješava problem napuštenih plovila i drugih stvari na području luka i pomorskog dobra. Zbog toga je noveliranje pojma poštenu nalaznik važan korak naprijed prema učinkovitijem postupanju s podrtinama i potonulim stvarima te napuštenim pomorskim objektima. Primjerice, temeljem ovakvog zakonskog rješenja koncesionar luke posebne namjene koji ima ulogu tijela koje upravlja lukom ovlašten je poduzeti vađenje podrtine ili potonule stvari koja se nalazi u akvatoriju luke, odnosno napuštenog pomorskog objekta koji se nalazi na kopnenom dijelu luke sukladno odredbama o vađenju podrtina i potonulih stvari, a u cilju stjecanja vlasništva. Time se otklanja opasnost da takav napušteni pomorski objekt postane opasan te tijelu koje upravlja lukom omogućuje da neometano koristi kapacitete luke, primjerice ustupa na uporabu vez u moru ili na suhome i sl.

Primjenom zakona u praksi uočeno je da je radi bolje zaštite potencijalnih oštećenika potrebno proširiti krug solidarno odgovornih osoba za izvanugovornu štetu koja bi mogla nastati u vezi s neuklonjenom ili neizvađenom podrtinom ili potonulom stvari. Stoga je predloženo da za izvanugovornu štetu nastalu od neuklonjene odnosno neizvađene podrtine ili potonule stvari odgovara ovlaštena osoba, znači ne samo vlasnik nego i osoba koja ima kakvo drugo pravo na temelju kojega je ovlaštena raspolagati podrtinom odnosno potonulom stvari, kao što je poslovođa ili zakupoprimalatelj, koja je od vlasnika preuzela odgovornost za upravljanje plovnim odnosno plutajućim objektom i koja je, preuzimanjem te

odgovornosti, preuzela sve obveze i odgovornosti kompanije kako je definirana PZ-om.

Analizom učinaka koje proizvodi primjena zakonskih odredbi o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari u praksi utvrđeno je da su određena rješenja *de lege lata* otegotna za državu i stvaraju joj financijske obveze te operativne poslove koji nisu neophodni da budu u nadležnosti države za učinkovito funkcioniranje instituta vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari. Stoga je nekoliko Prijedloga novele PZ-a, iz 2018. usmjereno na uspostavljanje takvog pravnog okvira koji ne stvara nepotrebne financijske izdatke za državni proračun i operativne poslove za državu. Riječ je o sljedećim zakonskim prijedlozima kojima će se postići navedeni ciljevi:

1. Derogiranjem odredbe o *ex lege* stjecanju prava vlasništva Republike Hrvatske na podrtinama i potonulim stvarima koje ne budu izvađene u roku od dvije godine od dana kada su potonule ili se nasukale, ne dolazi do prelaska vlasništva neizvađene podrtine ili potonule stvari na Republiku Hrvatsku, a to znači da na nju ne prelaze zakonske obveze koje terete vlasnika, kao što je odgovornost za troškove lociranja, označavanja i uklanjanja opasne podrtine i izvanugovorna odgovornosti za štetu koja može nastati zbog neizvađene podrtine ili potonule stvari. Derogiranje ove odredbe ne utječe na odredbe PZ-a koje uređuju fakultativno vađenje, a kojima su predviđeni adekvatni rokovi i pravila za postupanje s tzv. "napuštenim" stvarima. Naime, taj pravni okvir dostatan je i omogućuje državi odnosno poštenim nalaznicima da poduzmu vađenje kad se zbog protoka zakonskih rokova stvar smatra napuštenom, čak i ako ona ne predstavlja opasnost za morski okoliš, povezane interese ili sigurnost plovidbe. Stoga redaktori Prijedloga novele PZ-a, 2018. smatraju da je dovoljno uređena mogućnost vađenja intervencijom nadležne lučke kapetanije, kada ona procijeni da je to potrebno iz bilo kojeg razloga, te da zbog svih opisanih razloga treba derogirati odredbu o *ex lege* stjecanju vlasništva Republike Hrvatske na podrtini ili potonuloj stvari protekom roka od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala.
2. Derogiranjem odredbe prema kojoj pošteni nalaznik može odbiti prihvatiti pravo vlasništva nad podrtinom ili potonulom stvari koju je izvadio ako se nakon što proteknu zakonom propisani rokovi njezin vlasnik ne javi ili se javi a odbije podmiriti troškove i platiti nalazniku, rasterećuje se državni proračun. Naime, pošteni nalaznik postaje vlasnik izvađene podrtine ili potonule stvari, a svoje troškove može

namirivati iz njezine vrijednosti ili eksploatacijom te stvari na drugi način, pa nema osnova za nadoknađivanje iz državnog proračuna troškova koje je imao u vezi s vađenjem, čuvanjem i plaćanje nalaznine. *De lege lata* u slučaju ako poštenu nalaznik odbije prihvatiti vlasništvo izvađene stvari, a vrijednost izvađene stvari ne pokriva spomenute troškove vađenja, čuvanja, nalaznine te troškove njezine prodaje, oni se podmiruju iz državnog proračuna. Osim toga, ovaj prijedlog izmjene PZ-a dovodi do toga da se izvađena podrtina ili potonula stvar ne predaje u posjed Ministarstvu, stoga ono nema nikakvih operativnih poslova oko postupanja s izvađenom podrtinom odnosno potonulom stvari. Izuzetak su podrtine i potonule stvari koje imaju obilježja kulturnog dobra, a u odnosu na njihovo vađenje zakon ostaje neizmijenjen.

3. Uklanjanje podrtina i potonulih stvari atributira hitnost postupanja i opasnost podrtine ili potonule stvari. Zbog toga je zakonodavac snažno motiviran da postupak uklanjanja bude što efikasniji i maksimalno učinkovit. Jedan od načina na koji se to može postići je zakonom predvidjeti novi modus uklanjanja podrtine ili potonule stvari, a to je njezina prodaja na javnoj dražbi. Proširivanjem definicije pojma uklanjanje, točnije propisivanjem da uklanjanje može uključivati i prodaju podrtine odnosno potonule stvari na javnoj dražbi, osigurava se učinkovitiji i efikasniji postupak zbrinjavanja opasne podrtine ili potonule stvari.
4. Nadležnost za operativni dio postupanja s podrtinama, konkretno poduzimanje obveznog uklanjanja u slučaju ako vlasnik nije postupio po rješenju lučke kapetanije ili ako je potrebno hitno uklanjanje zbog prirode opasnosti, prebacuje se sa države to jest lučkih kapetanija na tijela koja upravljaju lukama ili pomorskim dobrom ili Plovput d.o.o. kao trgovačko društvo s javnim ovlastima. Između spomenutih tijela koja dobivaju ovlaštenje za postupanje u zakonom propisnim slučajevima nadležnost se raspoređuje ovisno o lokaciji na kojoj se podrtina odnosno potonula stvar nalazi. Za uklanjanje podrtine ili potonule stvari unutar lučkog područja nadležna je lučka uprava ili koncesionar luke posebne namjene ovisno o tome o kojoj vrsti luke se radi, luci otvorenoj za javni promet ili luci posebne namjene. Za uklanjanje podrtine ili potonule stvari koja se nalazi izvan lučkog područja nadležan je Plovput d.o.o, a ako podrtina ili potonula stvar leži na kopnom dijelu pomorskog dobra nadležno je tijelo lokalne samouprave

koje upravlja pomorskim dobrom. Također, i neke od drugih mjera koje su obuhvaćene postupkom obveznog uklanjanja, a *de lege lata* su u nadležnosti lučkih kapetanija, Prijedlogom novele PZ-a, 2018. prelaze u nadležnosti drugih nadležnih tijela i službi. Riječ je o poslovima hitnog upozoravanja pomoraca i drugih zainteresiranih država o prirodi i položaju podrtine te određivanju točnog položaja podrtine kao i mjera radi označavanja podrtine. Ovi se poslovi prema Prijedlogu novele PZ-a, 2018. provode u okviru poslova sigurnosti plovidbe i na njih se primjenjuju odredbe PZ-a koje uređuju relevantna pitanja sigurnosti plovidbe na plovnim putovima.

5. Drugačija raspodjela nadležnosti za postupanje s podrtinama i potonulim stvarima u kontekstu instituta obveznog uklanjanja zahtijeva da se preurede odredbe koje govore o izvorima financiranja takvih mjera. Slijedom toga, predviđa se da u slučaju ako vlasnik ne postupi po nalogu lučke kapetanije i ne ukloni podrtinu te u slučajevima koji zahtijevaju hitno djelovanje kada opasnost postane osobito ozbiljna, pa se odmah intervenira uklanjanjem podrtine odnosno potonule stvari, sredstva za to uklanjanje osigurava tijelo ovlašteno za uklanjanje, osim kada je riječ o trgovačkom društvu Plovput d.o.o. u kojem slučaju se sredstva osiguravaju u državnom proračunu, što ne utječe na odgovornost vlasnika za sve troškove u vezi uklanjanja podrtine. Osim toga, opisane izmjene utječu i na pitanje javne dražbe, založnih prava, retencije te rangiranja vjerovnika u postupku ovrhe i osiguranja, pa su Prijedlogom novele PZ-a, 2018. obuhvaćena i ta pitanja.

Jedan od važnih ciljeva Prijedloga novele PZ-a, 2018. bio je uskladiti naš zakonski okvir s WRC-om. To se odnosi na propisivanje ovlaštenja lučkim kapetanijama za izdavanje svjedodžbe kojom se potvrđuje da su osiguranje ili drugo financijsko jamstvo na snazi u skladu s odredbama WRC-a i propisivanje uvjeta izdavanja svjedodžbe te dosljednu implementaciju zastarnih rokova propisanih WRC-om u PZ.

Sve predložene izmjene i dopune PZ-a predstavljaju unaprjeđenje zakonskog okvira za vađenje i uklanjanje i doprinose da postupanje s podrtinama i potonulim stvarima te stvarima ostavljenim na pomorskom dobru bude učinkovito. Prilikom kreiranja novih zakonskih rješenja vodilo se posebno računa o tome da zakonski okvir za postupak vađenja ili uklanjanja postane efikasniji, ekonomičniji, te da primjenom odredbi u praksi ne dolazi do stvaranja troškova za državni proračun koji nisu nužni te se ne opterećuju državna tijela operativnim poslovima za koje je primjerenije da ih obavljaju druga kompetentna tijela.

Također prijedlogom novele PZ-a, 2018. izvršeno je i nužno usuglašavanje PZ-a s WRC-om koja je na snazi u Republici Hrvatskoj od 11. listopada 2017.

BIBLIOGRAFIJA

Knjige i članci:

1. Gavella, Nikola; Josipović, Tatjana; Gliha, Igor; Belaj, Vlado; Stipković, Zlatan, *Stvarno pravo*, Informator, Zagreb, 1998.
2. Padovan, Adriana Vincenca; Skorupan Wolff, Vesna, Pomorskopravni institut uklanjanja podrtina – konceptijska razmatranja i kritika pravnog uređenja u hrvatskom pomorskom pravu, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 50 (2011), br. 165, str. 117-163.
3. Padovan, Adriana Vincenca; Skorupan Wolff, Vesna, Zakonska rješenja *de lege ferenda* za napuštena plovila u marinama, Barbić, J. (ur.), *Pravni okvir za luke nautičkog turizma*, knjiga 42, Nakladnički niz: *Modernizacija prava*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2018., str. 137-163.
4. Skorupan Wolff, Vesna; Padovan, Adriana Vincenca, Kritika važećeg i prijedlog novog pravnog uređenja vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 51 (2012), br. 166, str. 11-77.
5. Skorupan Wolff, Vesna; Padovan, Adriana Vincenca, Osobitosti prestanka i stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 54 (2015), br. 169, str. 89-143.
6. Skorupan Wolff, Vesna; Padovan, Adriana Vincenca, Vađenje podrtina i potonulih stvari u svjetlu novele Pomorskog zakonika iz 2013. godine, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 56 (2017), 171, str. 91-143.
7. Skorupan Wolff, Vesna; Petrinović, Ranka, Međunarodna konvencija o uklanjanju podrtina, *Poredbeno pomorsko pravo = Comparative Maritime Law*, god. 47 (2008), br. 162, str. 109-134.

Propisi:

1. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Narodne novine br. 91/1996, 73/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 143/2012, 152/2014, 81/2015, 94/2017.
2. Pomorski zakonik, Narodne novine br. 181/2004, 76/2007, 146/2008, 61/2011, 56/2013, 26/2015.
3. Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama, Narodne novine br. 158/2003, 100/2004, 141/2006, 38/2009, 123/2011, 56/2016.
4. Zakon o sustavu državne uprave, Narodne novine br. 150/2011, 12/2013.

5. Pravilnik o uvjetima i načinu održavanja reda u lukama i na ostalim dijelovima unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora Republike Hrvatske, Narodne novine br. 90/2005, 10/2008, 155/2008, 127/2010, 80/2012, 7/2017.
6. Uredba o uvjetima kojima moraju udovoljavati luke, Narodne novine br. 110/2004.
7. Zakon o potvrđivanju Međunarodne konvencije iz Nairobija o uklanjanju podrtina iz 2007. godine, Narodne novine br. 3/2017.

Ostalo:

1. EU Commission, Brussels, 30. 3. 2017, SWD (2017) 126 final, Commission Staff Working Document on Nautical Tourism.
2. Odluka Ministarstva mora, prometa i infrastrukture Republike Hrvatske, Klasa: 011-01/16-02/117, Urbroj: 530-03-2-1-2-17-2 od 1. veljače 2017.
3. Odluka Ministarstva mora, prometa i infrastrukture Republike Hrvatske, Klasa: 011-01/16-02-74, Urbroj: 530-04-2-1-1-16-1 od 5. srpnja 2016.
4. IMO, Status of Conventions, <http://www.imo.org/en/About/Conventions/StatusOfConventions/Documents/Status%20-%202017.pdf>, stranica posjećena 25. srpnja 2017.
5. Hrvatski sabor, 9. sjednica od 12. listopada 2018., Konačni Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Pomorskog zakonika, drugo čitanje P.Z.E. br. 421 – Predlagateljica Vlada Republike Hrvatske: <http://www.sabor.hr/prijedlog-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-pomorskog->, stranica posjećena 10. prosinca 2018.

Summary:

**THE RECOVERY AND REMOVAL OF WRECKS AND SUNKEN OBJECTS
PURSUANT TO THE DRAFT AMENDMENTS TO
THE CROATIAN MARITIME CODE OF 2018**

The amendments to the Croatian Maritime Code of 2013 stipulate in a systematic and integral manner the legal concept of the recovery and removal of wrecks and sunken objects. The application of legal provisions during the five-year-long practice has shown the shortcomings and inadequacies of certain legal solutions. Additionally, as a follow-up to Croatia having become a party to the International Convention on the Removal of Wrecks, Nairobi, 2007 (WRC), integral implementation of the WRC into the Croatian Maritime Code is needed. Draft amendments to the Croatian Maritime Code have been drawn up due to the aforementioned reasons. The objective of this paper is to present and explain the proposed amendments to the Croatian Maritime Code concerning the recovery and removal of wrecks and sunken objects, as well as to offer explanations as to the aim and effect of every single amendment. The author has concluded that the new legal propositions present an improvement of the existing legal solutions. She believes that the amended provisions, once they enter into force, will provide an appropriate legal framework for a more efficient treatment of wrecks and sunken objects.

Keywords: *Croatian Maritime Code; International Convention on the Removal of Wrecks, Nairobi, 2007 (WRC); recovery; removal; wreck; sunken object.*